

ЈАВНО ПРЕДУЗЕЋЕ
"СРБИЈА ШУМЕ" п.о. Београд
Део Шумско газдинство "Ужице"

Број 156

Датум 16.01 2019 год.
У Ж И Ц Е

ПЛАН УПРАВЉАЊА ПАРКОМ ПРИРОДЕ „ЗЛАТИБОР“

за период 2018 – 2027. године

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ ПРИРОДЕ СРБИЈЕ
НОВИ БЕОГРАД, Др Ивана Рибара бр. 91
Тел: +381 11/2093-802; 2093-803;
Факс: +381 11/2093-867

Јавно предузеће за газдовање шумама
„Србијашуме“ са п.о. Београд 2

Број:

3801

Датум:

13.03.2018

год.

Нови Београд, Булевар Михајла Пупина 113

Завод за заштиту природе Србије, Београд, Ул. др Ивана Рибара бр. 91, на основу чланова 9. и 57. Закона о заштити природе („Службени гласник РС“, бр. 36/2009, 88/2010, 91/2010 – исправка и 14/2016) и члана 136. Закона о општем управном поступку („Службени гласник РС“, бр. 18/2016), поступајући по захтеву бр. 2358 од 13.02.2018. године Јавног предузећа за газдовање шумама „Србијашуме“, ул. Булевар Михајла Пупина бр. 113, Београд, за израду Плана управљања Парком природе „Златибор“ за период 2018-2027. године, дана 12.03 .2018. године под 03 бр. 019-433/2 доноси:

РЕШЕЊЕ

1. Подручје за које се израђује План управљања је заштићено подручје *Парк природе „Златибор“*, у коме су дефинисани режими заштите I, II и III степена. Предметно подручје налази се у обухвату еколошке мреже - еколошки значајног подручја „Златибор“. Сходно томе, издају се услови заштите природе:
  - 1) План управљања усагласити са Законом о заштити природе и Уредбом о заштити Парка природе „Златибор“;
  - 2) Извршити обележавање границе заштићеног подручја, као и граница режима заштите, у складу са Правилником о обележавању заштићених природних добара („Службени гласник РС“, бр. 30/92, 24/94 и 17/96);
  - 3) Мере заштите, очувања, уређења и унапређења спроводити у складу са прописаним режимима заштите;
  - 4) Пратити стање природних вредности подручја. Планирати мониторинг популација посебно следећих биљних врста: *Echium russicum* (змијоглавка), *Gentiana lutea* L. subsp. *symphyandra* (линцура), *Silene pusilla* subsp. *monachorum* (монашки пуцавац), *Cerastium malyi* subsp. *serpentinei* (Малијев серпентински тичинац) и свих представника из фамилије орхидеја (фам. *Orchidaceae*). Станишта ових врста је неопходно сачувати а бројност њихових популација пратити. Карта са локалитетима на којима су врсте забележене дата је у Прилогу и чини саставни део овог Решења;
  - 5) Пратити стање и бројност популација орхидеја на одабраним локацијама. Осмислити план њиховог праћења у наредним годинама тако да постоји увид о стању на свим приказаним и новоутврђеним локацијама;
  - 6) Забрањена је пренамена површина на којима се налазе станишта орхидеја;
  - 7) Пратити стање популације линцуре, на локацијама приказаним на карти, као и на другим локацијама које Управљач утврди, потребно је очувати у повољном стању, односно предузети све мере заштите и очувања да се њихова бројност сачува или повећа. Посебно спроводити мере контроле на терену како не би дошло до њиховог илегалног сакупљања;
  - 8) Истражити станишта која су слична стаништима врста *Silene pusilla* subsp. *monachorum* и *Cerastium malyi* subsp. *serpentinei* обележених на карти ради утврђивања постојања ових врста на другим локалитетима;
  - 9) Утврдити присуство инвазивних врста биљака, мапирати њихова станишта, планирати мере на контроли њиховог ширења и сузбијања;
  - 10) Мониторинг компоненти фауне које имају посебан значај за Парк природе: мрког медведа (*Ursus arctos*) и вука (*Canis lupus*);

- 11) У случају мрког медведа потребно је регистровати станишта ове врсте и коридоре дисперзије и размотрити могућност формирања система хранилишта ради превенције и умањења штета на имовини локалног становништва. У ту сврху је потребно планирати организовање и извођење тематских радионица и обуке локалног становништва ради заштите имовине;
- 12) Планирати спровођење анализа могућности повратка (реинтродукције) одређених врста које су некада настањивале подручје Златибора, или чија је бројност на ниском нивоу: дивокоза (*Rupicapra rupicapra*) и велики тетреб (*Tetrao urogallus*);
- 13) Предвидети остављање и картирање стабала на којима су забележене природне дупље и шупљине које су значајне за гнежђење птица дупљашица (неке врсте из реда сова Strigiformes, детлићи Piciformes и неке врсте из реда певачица Passeriformes);
- 14) Предвидети успостављање мониторинга врста птица од значаја за мрежу Натура 2000 и национално значајних врста птица;
- 15) Започети програме праћења, осталих група птица и других група дивљих врста животиња, а посебно врста од националног и међународног значаја, уз успостављање и вођење базе података;
- 16) Евидентирати и картирати гнезда птица грабљивица пречника од 40 cm (и више) на стаблима. У сарадњи са Заводом и другим научним и стручним институцијама идентификовати врсте птица које се гнезде и по потреби спровести мере заштите и очувања стабала односно гнездилишта;
- 17) Приликом давања сагласности институцијама за научноистраживачки рад захтевати извештај о резултатима истраживања;
- 18) Извршити ревизију планских докумената у ловству (ловних основа) у складу са новим статусом подручја (ловишта);
- 19) Дефинисати сарадњу са суседним заштићеним подручјима (НП „Тара“ и ПП „Шарган-Мокра Гора“) и корисницима простора на територији и у околини заштићених подручја (локалне заједнице, ловачка удружења) на заједничким пројектима и промоцији заштићених природних добара и вредности кроз апликацију за регионалне и међународне фондове подршке;
- 20) Приликом извођења радова на постављању улазних капија заштићеног подручја, оснивања кампа са „кућерима“, одморишта (столова са клупама и надстрешницама, постављања ложишта и сл.), није дозвољена промена морфологије терена, као ни нарушавање природног окружења (сеча или оштећивање високе вегетације, осим уклањања растиња и крчења пањева);
- 21) Поставити информативне табле заштићеног подручја, које треба да буду у складу са основним архитектонским елементима и карактеристикама традиционалне архитектуре заштићеног подручја, односно морају бити направљене од природних материјала (дрво) у етно стилу;
- 22) Информативне табле треба да садрже: просторне ознаке визуелног идентитета заштићеног подручја (знак и логотип) са уцртаним местом постављања ознаке, лого „у сусрет природи“, основне информације о заштићеном подручју или његовом делу и сл.;
- 23) Прецизно трасирати пешачке и бицикличке стазе на основу геодетског снимања терена и техничких карактеристика стаза. Стазе трасирати по постојећим шумским и сеоским путевима како би се умањили негативни утицаји (уклањање вегетације и др.) на околину;
- 24) Организовати презентацију заштићеног подручја штампањем промотивног материјала и информисањем кроз јавна гласила;
- 25) Обезбедити услове за организовање и реализацију научно - истраживачких, културних, информативно - промотивних, пропагандних и других активности;

- 26) Стимулисати развој активности и делатности које су дозвољене на заштићеном подручју, а у складу са принципима одрживог развоја;
  - 27) Обезбедити услове, мишљења и сагласности од свих надлежних органа, организација и установа за све радове у заштићеном природном добру;
  - 28) Посебну пажњу посветити мерама заштите у случају акцидентних ситуација, посебно пожара. Предвидети одговарајуће мере заштите природе и животне средине.
2. У поступку доношења Плана управљања потребно је од Завода прибавити мишљење о испуњености услова из овог Решења.
  3. Ово решење не ослобађа подносиоца захтева да прибави и друге услове, дозволе и сагласности предвиђене позитивним прописима.
  4. За све друге радове/активности на предметном подручју или промене документације, потребно је поднети нови захтев.
  5. Подносилац захтева је ослобођен плаћања таксе за издавање овог решења у складу са чл. 4. тачка 1. Правилника о висини и начину обрачуна и наплате таксе за издавање акта о условима заштите природе („Службени гласник РС“, бр. 73/2011 и 106/2013).

Образложење

Завод за заштиту природе Србије примио је дана 14.02.2018. године захтев заведен под 03 бр. 019-433/1 од управљача Јавног предузећа за газдовање шумама „Србијашуме“, ул. Михајла Пупина бр. 113 из Београда, за издавање услова заштите природе за израду Плана управљања Парком природе „Златибор“ за период 2018-2027. године.

Парк природе „Златибор“ захвата пространу природну целину на југозападу Србије, у зони Старог Влаха, на источним Динаридима. Има карактер висоравни сложене тектонске и морфолошке структуре. Испресецан је клисурама и кањонским долинама бројних река. Сврстан је у подручја I категорије заштите, подручја од међународног, националног, односно изузетног значаја

На основу достављеног захтева утврђено је да су Планом управљања предвиђене следеће активности: чување, одржавање и презентација заштићеног подручја, управљање посетиоцима, праћење и унапређење стања заштићеног подручја (мониторинг шумских екосистема и ретких врста, уклањање инвазивних врста), као и уређење простора и одрживо коришћење природних ресурса.

На подручју Парк природе „Златибор“ забележене су многобројне заштићене биљне врсте. Посебно се издвајају станишта врста *Echium russicum* (змијоглавка), *Gentiana lutea* L. subsp. *symphyandra* (линцура) и орхидеја (фам. *Orchidaceae*) па је у складу са тим потребно сачувати њихова станишта и пратити бројност њихових популација.

- *Echium russicum* је строго заштићена врста и налази се на Додатку II Директиве о стаништима (листа врста биљака и животиња за које се одређују и проглашавају NATURA 2000 подручја).
- *Gentiana lutea* subsp. *symphyandra* је заштићена врста и наводи се на Додатку IV Директиве о стаништима (листа строго заштићених врста које је забрањено сећи, чупати, сакупљати или на било који други начин уништавати на природним стаништима).
- Врсте *Silene pusilla* subsp. *monachorum* и *Cerastium malyi* subsp. *serpentin* су балкански ендемити, ограниченог ареала у Србији.
- Све врсте из фамилије орхидеја (фам. *Orchidaceae*) су заштићене и налазе се на листи ЦИТЕС конвенције (Конвенција о међународној трговини угроженим врстама дивље фауне и флоре), која има за циљ да осигура да међународна

трговина дивљим врстама, њиховим деловима и дериватима не угрози опстанак популација врста којима се тргује у природи.

Увидом у Централни регистар заштићених природних добара Србије, документацију Завода, а у складу са прописима који регулишу област заштите природе, утврђени су услови заштите природе из диспозитива овог решења. Подручје за које се израђује План управљања је заштићено подручје *Парк природе „Златибор“*, у коме су дефинисани режими заштите I, II и III степена. Предметно подручје налази се у обухвату еколошке мреже - еколошки значајног подручја „Златибор“.

Законски основ за доношење решења: Уредба о проглашењу Парка природе „Златибор“ („Службени гласник РС“, бр. 91/ 2017); Закон о заштити природе („Службени гласник РС“, бр. 36/2009, 88/2010, 91/2010, 14/2016); Уредба о режимима заштите („Службени гласник РС“, бр. 31/2012); Уредба о еколошкој мрежи („Службени гласник РС“, бр. 102/2010); Правилник о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива („Службени гласник РС“, бр. 05/2010, 47/2011, 32/2016 и 98/2016); Правилник о критеријумима за издвајање типова станишта, о типовима станишта, осетљивим, угроженим, ретким и за заштиту приоритетним типовима станишта и о мерама заштите за њихово очување („Службени гласник РС“, бр. 35/2010).

Израда Плана управљања Парком природе „Златибор“ за период 2018-2027. године може се реализовати под условима дефинисаним овим Решењем, јер је процењено да неће утицати на природне вредности подручја.

На основу свега наведеног, одлучено је као у диспозитиву овог Решења.

Подносилац захтева је ослобођен од плаћања таксе у складу са чланом 18. Закона о републичким административним таксама („Службени гласник РС“, бр. 43/2003, 51/2003, 61/2005, 5/2009, 54/2009, 50/2011, 93/2012, 83/2015, 112/2015, 50/2016, 61/2017 и 113/2017).

Упутство о правном средству: Против овог решења може се изјавити жалба Министарству заштите животне средине у року од 15 дана од дана пријема решења. Жалба се предаје писмено или изјављује усмено на записник Заводу за заштиту природе Србије.

ДИРЕКТОР
Александар Драгишић

Прилог:

- Карта Плана управљања Парком природе „Златибор“ за период 2018-2027. године

Достављено:

- Подносиоцу захтева
- Документација
- Архива х 2

Свој за изградњу

J. Jovanovic

*и ЗМС
25.10.19.*

Јавно предузеће за газдовање шумама
„Србијашуме” са п.о. Београд
Број: 16118
Датум: 25.10.20 19 год.
Нови Београд, Булевар Михајла Пупина 113

Република Србија
МИНИСТАРСТВО
ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ
Број: 353-02-1759/2018-04
Датум: 18.10.2019. године
Немањина 22-26
Београд

Министарство заштите животне средине, помоћник министра Јасмина Јовић по Решењу о овлашћењу број 021-01-5/11-1/2017-09 од 10.4.2019. године, на основу члана 54. став 2. Закона о заштити природе („Службени гласник РС”, бр. 36/09, 88/10, 91/10 – исправка, 14/16 и 95/18 – др. закон) и члана 23. став 2. Закона о државној управи („Службени гласник РС”, бр. 79/05, 101/07, 95/10, 99/14, 30/18 – др. закон и 47/18), даје

САГЛАСНОСТ

на

**План управљања Парком природе „Златибор”
за период 2018-2027. година**

Образложење

Јавно предузеће „Србијашуме”, Београд, којем је чланом 9. Уредбе о проглашењу Парка природе „Златибор” („Службени гласник РС”, број 91/17) поверено управљање тим заштићеним подручјем, доставило је, дописом број 19953 од 3. августа 2018. године, Министарству заштите животне средине План управљања Парком природе „Златибор” за период 2018-2027. година (у даљем тексту: План управљања) на сагласност. Одлуку о усвајању Плана управљања донео је Надзорни одбор Јавног предузећа „Србијашуме” на седници одржаној 31. јула 2018. године.

У складу са чланом 54. Закона о заштити природе, спроведен је поступак јавног увида у План управљања и прибављена су мишљења министарстава надлежних за послове туризма, просвете, науке, просторног планирања, одбране, пољопривреде, шумарства, водопривреде, финансија и рударства. План управљања је коригован према свим примедбама Министарства рударства и енергетике и достављен овом министарству 2. августа 2019. године.

На кориговани План управљања даје се сагласност имајући у виду да исти садржи меродаван приказ главних вредности и стања заштићеног подручја, циљеве очувања, унапређења и одрживог коришћења, услове и приоритетне задатке на остваривању тих циљева у планском десетогодишњем периоду, организационе и материјално-финансијске претпоставке за реализацију плана управљања и друге неопходне елементе, а у складу са одредбама чл. 52. и 53. Закона о заштити природе, члана 10. Уредбе о проглашењу Парка природе „Златибор” и Решењем о условима заштите природе Завода за заштиту природе Србије (03 бр. 020-433/2 од 12.3.2018. год.)

Ова сагласност је саставни део Плана управљања Парком природе „Златибор” за период 2018-2027. година.

- Достављено:
- ЈП „Србијашуме”, Београд,
Булевар Михајла Пупина 113
  - Инспекција за заштиту животне средине
  - Архива.

ПОМОЋНИК МИНИСТРА
J. Jovanovic
Јасмина Јовић

14.12.2019.

Република Србија
МИНИСТАРСТВО ПОЉОПРИВРЕДЕ,
ШУМАРСТВА И ВОДОПРИВРЕДЕ

Републичка дирекција за воде

Број: 325-04-00965/2018-07

24.12.2018. године

Београд

Јавно предузеће за газдовање шумама
„Србијашуме“ са п.о. Београд 1

Број: 317

Датум: 14.01 2019 год.

Нови Београд, Булевар Михајла Пупина 113

На основу чл. 119. - чл. 121. Закона о водама ("Сл. гласник РС", бр. 30/2010, 93/2012, 101/2016), члана 30. ст. 2. Закона у државној управи ("Сл. гласник РС", бр. 79/2005 и 101/2007), члана 5. Закона о министарствима ("Службени гласник РС", бр. 44/2014, 14/2015, 54/2015, 96/2015, 60/2017) и чл. 136. Закона о општем управном поступку ("Сл. гласник РС", бр. 18/2016), решавајући по захтеву подносиоца, ЈП за газдовање шумама "Србијашуме", Београд, у управној ствари издавања водне сагласности, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде, Републичка дирекција за воде, вршилац дужности директора Наташа Милић, по Решењу Владе 24 број: 119-7558/2018 од 28.08.2018. године, доноси

РЕШЕЊЕ
О ИЗДАВАЊУ ВОДНЕ САГЛАСНОСТИ

1. Утврђује се да је техничка документација плански документ: План управљања Парком природе "Златибор" за период 2018-2027. године, урађен у складу са издатим водним условима, број 021-00-00056/2018-07 од 29.08.2018. године.

2. Решење о издавању водне сагласности је уписано у Уписник водних сагласности за водне подручје Морава, под редним бројем 42. од 24.12.2018. год.

Образложење

ЈП за газдовање шумама "Србијашуме", Београд, матични број 7754183, поднело је, овом министарству, захтев, бр. 15114 од 04.10.2018. за издавање водних услова за израду документације, План управљања Парком природе "Златибор", за период 2018-2027, писарници овог органа.

Уз захтев и допуну захтева достављена је следећа документација:

1. Решење о издавању водних услова за израду плана број 021-00-00056/2018-07 од 29.08.2018. године издато од Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде, Републичка дирекција за воде;
2. План управљања Парком природе "Златибор" за период 2018-2027. године;
3. Одлука о усвајању Плана, број 79/2018-4 од 31.07.2018. године.

Територија план припада, водном подручју Морава, сагласно чл. 27. Закона о водама, Одлуци о одређивању граница водних подручја ("Службени гласник РС", број 75/2010) и Правилнику о одређивању граница подсливова ("Службени гласник РС", бр. 54/2011.).

На основу прегледа приложеног План управљања Парком природе "Златибор", за период 2018-2027 и остале документације, стручна служба овог Министарства је утврдила да је плански документ урађен у складу са условима из издатог решења о издавању водних услова, те је предложила издавање водне сагласности, сагласно чл. 119. Закона о водама.

На основу Правилника о садржини, начину вођења и обрасцу водне књиге ("Службени гласник РС", бр. 86/2010), ово решење је уведено у Уписник водних сагласности за водно подручје Морава.

Подносилац захтева је ослобођен плаћања административне таксе у складу са чл. 19. Закона о републичким административним таксама ("Сл. гласник РС" бр. 43/03, 51/03 - исправка, 53/04 - др. пропис, 42/05 - др. пропис, 61/05 , 101/05 - др. закон, 42/06 - др. пропис, 47/07 - др. пропис, 54/08 - др. пропис, 5/09 , 54/09 , 35/10 - др. пропис, 50/11, 70/11 - др. пропис, 55/12 - др. пропис, 93/12 , 47/13 - др. пропис, 65/13 - др. пропис).

Поука о правном средству: ово решење је коначно у управном поступку и на исто се не може изјавити жалба, већ се може покренути управни спор код Управног суда Србије у року од 30 дана од дана пријема решења.

Доставити:

- ЈП "Србијашуме", Београд
- ЈВП "Србијаводе", ВПЦ "Морава", Ниш
- Водна инспекција
- Водна књига
- Архива

В.Д. ДИРЕКТОРА

Наташа Милић, дипл.инж.шум.

Република Србија
МИНИСТАРСТВО ПОЉОПРИВРЕДЕ,
ШУМАРСТВА И ВОДОПРИВРЕДЕ

Републичка дирекција за воде

Број: 021-00-00056/2018-07

Дана: 29.08.2018. године

Немањина 22-26

Београд

На основу чл. 113, 115. и 117. Закона о водама ("Сл. гласник РС" бр. 30/2010), Закона о изменама Закона о водама ("Сл. гласник РС" бр. 93/2012, 101/2016), члана 30. став 2. Закона о државној управи ("Сл. гласник РС" бр. 79/2005 и 101/2007), члана 5. Закона о министарствима ("Сл. гласник РС" бр. 44/2014, 14/2015, 54/2015, 96/2015, 60/2017) решавајући по захтеву ЈП за газдовање шумама "Србијашуме", Београд, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде, Републичка дирекција за воде, вршилац дужности директора Наташа Милић, издаје

ВОДНЕ УСЛОВЕ

1. Одређују технички и други захтеви који морају да се испуне у поступку припреме и израде документације, План управљања Парком природе "Златибор", за период 2018-2027.

2. Водни услови престају да важе по истеку једне године од издавања истих, ако у том року није поднет захтев за издавање водне сагласности.

3. Акт је уведен у Уписник водних услова за водно подручје Морава, под редним бројем 90. од 29.08.2018. године.

4. Техничком документацијом урађеном у складу са прописима који уређују израду пројеката, усвојити решења уз испуњење следећих услова:

4.1. План управљања, концепцију и прогнозу развоја, и друге активности које имају утицаја на статус вода, интегрално управљање водама, управљање водним објектима, водне делатности, итд. урадити у складу са важећим законом и прописима из области водопривреде;

4.2. Да се пре израде Плана прикупе све потребне подлоге и изврше одговарајуће анализе. Користити постојећу документацију;

4.3. Да се План усагласи са Просторним планом Србије, Просторним плановима општине, Водопривредном основом Србије, Стратегијом управљања водама на територији Републике Србије и предвиди усаглашавање са другом планском документацијом из области водопривреде (План управљања водама на водном подручју са програмом мера, план управљања ризицима од поплава са картама угрожености и картама ризика од поплава, општи и оперативни план за одбрану од поплава, план заштите вода од загађивања и др.);

4.4. Да се Планом обухвати водно земљиште и постојећи и планирани водни објекти за уређење водотока, за заштиту од поплава, ерозија и бујица, објекти за коришћење вода (изворишта вода, и сл.), објекти за заштиту од штетног дејства унутрашњих вода и други водни објекти од значаја за израду планског документа;

4.5. Да је ширина приобалног земљишта прописана законом. У случају заштите добара посебних вредности и капиталних објеката, обављања других послова од општег интереса, других потреба за заштитом вода, акватичних и приобалних врста, уређења вода, итд. може се одредити другачија ширина одлуком надлежног органа;

4.6. Да се водно земљиште може користити за изградњу водних објеката, постављање уређаја намењених уређењу вода, одржавање корита водотока и водних објеката, спровођење заштите од штетног дејства вода, а за остале намене у складу са законом и у складу са прописаним забранама, ограничењима права и обавеза за кориснике водног земљишта и водних објеката, одлагања и депоновања дрвне масе, и сл. на водном земљишту, прања механизације и возила и сл. радови који утичу на квалитет вода, стабилност и функциоанланост водних објеката, итд.);

Јавно предузеће за газдовање шумама
„Србијашуме“ са п.о. Београд 1

Број: 13371-1

Датум: 04.09.2018 год:

Нови Београд, Булевар Михајла Пупина 113

4.7. Да се активности у водном земљишту, предвиде у складу са прописаним забранама, ограничењима права и обавезама за кориснике водног земљишта, уз услов да се приликом спровођења активности не погоршава водни режим, не утиче на стабилност и функционалност водних објеката, не ремети пролаз великих вода и омогућава спровођење одбране од поплава;

4.8. Да се ако је потребно обухвате ерозиона подручја и предвиде превентивне мере и биотехнички и биолошки заштитни радови за заштиту од ерозија и бујица;

4.9. Да се утврди међусобни положај обухвата плана и зона заштите изворишта водоснабдевања на територији обухвата плана. Уколико се цео обухват, или део простора, налази унутар неке од зона заштите, активности усагласити са прописима из области санитарне заштите;

4.10. Да се при изради Плана управљања обрати пажња на планирану брану са акумулацијом "Клак", водног објекта који треба да има вишенаменски карактер и користила би се за производњу електричне енергије и друге сврхе. Предвиђена је изградња бране са акумулацијом у складу са Уредбом о утврђивању Водопривредне основе Републике Србије и Законом о просторном плану Републике Србије („Сл. гласник РС”, број 80/2010). Такође, у подручју Плана управљања се налази више водних објеката, брана са акумулацијама које се користе за водоснабдевање (акумулација Рибница), или им је намена за водоснабдевање (акумулације Кокин Брод, Радоиња и Златарска);

4.11. Да се прибаве, узму у обзир и уграде сви потребни подаци (мишљења, расположива техничка документација, издата водна акта, итд.) надлежних органа, организација и других правних лица који управљају водним објектима, врше послове осматрања и мерења природних појава, количина и квалитета вода, итд. (јавно водопривредно предузеће, јединица локалне самоуправе, републичка организација надлежна за хидрометеоролошке послове, итд.);

4.12. За разне активности које су планиране у обухвату Плана, а које могу утицати на водни режим потребно је исходovati водна акта у посебном поступку;

4.13. Урадити План у складу са издатим водним условима, извршити стручну контролу и поднети овом министарству захтев за издавање водне сагласности на плански документ.

Образложење

ЈП за газдовање шумама "Србијашуме", Београд,, матични број 7754183, поднело је, овом министарству, захтев, бр. 11955, од 03.08.2018. за издавање водних услова за израду документације, План управљања Парком природе "Златибор", за период 2018-2027, писарници овог органа

Уз захтев је достављено:

- Одлуку о изради План управљања Парком природе "Златибор", за период 2018-2027 од 31.07.2018. године.

Парком природе "Златибор" се налази на део територија јединица локалне самоуправе: Чајетина, Ужице, Нова Варош и Прибој.

Сходно чл. 117. ст. 1. тач. 17. Закона о водама, за израду планова управљања заштићених подручја на водном земљишту и на осталом делу где има утицаја на режим, издају се водни услови.

Планску документацију је потребно урадити сагласно одредбама Закона о водама, којима се утврђује водно добро, водни објекти, интегрално управљање водама, водне делатности, итд. те је дат услов 4.1. диспозитива.

Услов 4.2. диспозитива прописан је у складу са чл. 29. - чл. 42; чл. 47. – 51; чл. 54 - чл. 55. и чл. 94. - 96. Закона о водама, којима су утврђена планска акта за управљање водама и дефинисано усаглашавање, преиспитивање и новелирање планске документације.

Услов 4.3. диспозитива прописан је у складу са чл. чл. 8. - чл. 10; чл. 13. - чл. 19. и чл. 23. Закона о водама, којима се дефинише водно земљиште текућих и стајаћих вода, и др; утврђује приобално земљиште, начин коришћења водног земљишта и утврђују водни објекти.

Услов 4.6. диспозитива дат је сагласно чл. 9. Закона о водама.

Услов 4.7. диспозитива дати су сагласно чл. 10; чл. 97. и чл. 133.-139. Закона о водама.

Услов 4.8. диспозитива дат је сагласно чл. 47. Закона о водама и Правилнику о начину одређивања и одржавања зона санитарне заштите изворишта водоснабдевања ("Сл. гласник РС", бр. 92/2008).

Услов 4.11. прибавити, узети у обзир и уградити све потребне податке (мишљења, расположива техничка документација, издата водна акта, итд.) надлежних органа, организација и других правних лица који управљају водним објектима, врше послове осматрања и мерења природних појава, количина и квалитета вода, итд. (јавно водопривредно предузеће, републичка организација надлежна за хидрометеоролошке послове, јединица локалне самоуправе и тд.)

За израду Плана, потребно је прибавити, према потреби, и друге расположиве податке јавног водопривредног предузећа о водном земљишту, изграђеним и планираним водним објектима и режиму вода, као и податке других надлежних органа, организација и правних лица

По завршетку израде и извршене стручне контроле, потребно је поднети овом министарству захтев за издавање водне сагласности, у складу са чланом 119. - 121. Закона о водама, те је дат услов 4.13. диспозитива.

По основу Правилника о садржини, начину вођења и обрасцу водне књиге ("Службени гласник РС", бр. 86/2010), ово решење је уведено у Уписник водних услова.

Сагласно чл. 18. Закона о републичким административним таксама ("Сл. гласник РС" бр. 43/03, 51/03 - исправка, 53/04, 42/05, 61/05, 101/05 - др. закон, 42/06, 47/07, 54/08, 5/09, 54/09, 35/10 и 50/11), подносилац захтева за издавање водних услова ослобођен је плаћања административне таксе.

Доставити:

- ЈП "Србијашуме", Београд
- ЈВП "Србијаводе", ВПЦ "Морава", Ниш
- Водна инспекција
- Водна књига
- Архива

В. Д. ДИРЕКТОРА

Наташа Милић, дипл. инж. шум.

Редни број	Садржај	Број стране
	Увод	3-6
1.	Приказ главних природних и створених вредности и природних ресурса ПП „Златибор“	7-24
2.	Оцена стања животне средине ПП „Златибор“	25-26
3.	Преглед активности, делатности и процеса који представљају факторе угрожавања ПП „Златибор“	27-31
4.	Дугорочни циљеви заштите, очувања и унапређења и одрживог развоја ПП „Златибор“	32-35
5.	Анализа и оцена услова за остваривање дугорочних циљева заштите, очувања и унапређења и одрживог развоја ПП „Златибор“ и SWOT АНАЛИЗА	36-42
6.	Приоритетне активности и мере на заштити, одржавању, праћењу стања и унапређењу природних и створених вредности ПП „Златибор“	43-46
7.	Приоритетни задаци научноистраживачког и образовног рада	47-49
8.	Планиране активности на одрживом коришћењу природних вредности, развоју и уређењу ПП „Златибор“	50-55
9.	Просторна идентификација планских намена и режима коришћења земљишта у ПП „Златибор“	56-60
10.	Активности на промоцији вредности ПП „Златибор“	61-62
11.	Студијска (истраживачка), програмска, планска и пројектна документација потребна за спровођење циљева и активности на заштити, очувању и унапређењу и одрживом развоју ПП „Златибор“	63-66
12.	Сарадња са локалним становништвом и другим власницима и корисницима непокретности на подручју ПП „Златибор“	67-69
13.	Динамика и субјекти реализације Плана управљања ПП „Златибор“	70-72
14.	Финансијска средства и материјалне претпоставке за извршење поверених послова управљања ПП „Златибор“	73-76
15.	Планирани видови рада и преглед финансија у периоду важења плана управљања ПП „Златибор“	77

УВОД

Влада Републике Србије је у складу са Законом о заштити природе („Службени гласник РС“, бр. 36/09, 88/20, 91/10- исправка и 14/16), донела Уредбу о проглашењу Парка природе „Златибор“ („Службени гласник РС“, број 91/17), којом се златиборски планински масив, који обухвата просторну природну целину на југозападу Србије, у зони Старог Влаха, на источним Динаридима, проглашава заштићеним подручјем изузетног значаја, односно I категорије као Парк природе под именом „Златибор“.

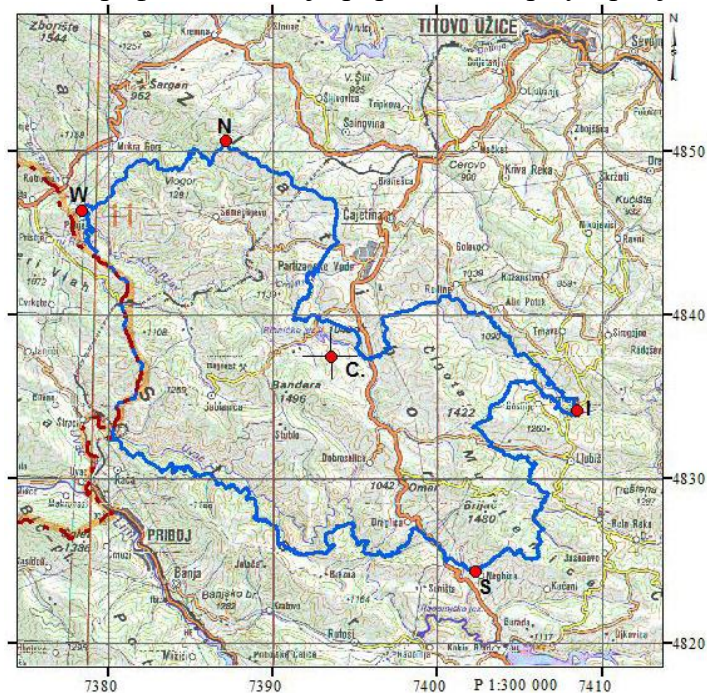
Простор Парка природе „Златибор“ препознат је као једно од еколошки значајних подручја на коме је присутан одређени број приоритетних типова станишта и врста, па је сврстан у еколошку мрежу која је дефинисана Законом о заштити природе („Службени гласник РС“, бр. бр 36/09, 88/10 и 91/10-исправка и 14/16) и Уредбом о еколошкој мрежи („Службени гласник РС“, бр. бр 102/10)

Парк природе „Златибор“ налази се на територији општина: Чајетина (К.О. Стубло и делови К.О. Алин поток, Бранешци, Гостиље, Доброселица, Дренова, Јабланица, Љубиш, Семегњево, Чајетина и Шљивовица), Ужице (део К.О. Мокра Гора), Нова Варош (делови К.О. Бела река, Драглица, Негбина и Сеништа) и Прибој (делови К.О. Бања, Кратово и Рача).

Укупна површина ПП „Златибор“ је 41.923,26 ха од чега је:

- ✓ државно: 18.158,83 ха (43,31%)
- ✓ приватно: 23.582,42 ха (56,25%)
- ✓ јавно: 93,68 ха (0,22%)
- ✓ друштвено: 74,85 ха (0,18%)
- ✓ црквено и други облици: 13,48 ха (0,04%).

Географски положај природног добра у Србији

Чланом 9. Уредбе о проглашењу Парка природе „Златибор“ („Службени гласник РС“, број 91/17), Парк природе „Златибор“ на управљање је поверен Јавном предузећу „Србијашуме“ Београд.

Послове непосредног управљања Парком природе „Златибор“ на терену спроводе два дела Јавног предузећа за газдовање шумама „Србијашуме“:

- ✓ Шумско газдинство „Ужице“ из Ужица и
- ✓ Шумско газдинство „Пријепоље“ из Пријепоља.

Сагласно члану 10. Уредбе о проглашењу Парка природе „Златибор“, Јавно предузеће за газдовање шумама „Србијашуме“ коме је поверено управљање Парком природе има обавезу, између осталог, доношења Плана управљања.

Према Закону о заштити природе план управљања заштићеним подручјем је документ којим субјект задужен за управљање заштићеним подручјем планира: мере и активности заштите, очувања, унапређења и коришћења заштићеног подручја; смернице и приоритете за заштиту и очување природних вредности заштићеног подручја, као и развојне смернице уз уважавање потреба локалног становништва.

Управљач доноси план управљања за период од десет година, на који сагласност даје Министарство надлежно за послове заштите животне средине, јер је акт о заштити Парка природе „Златибор“ донела Влада Републике Србије.

План управљања Парком природе „Златибор“, сагласно Закону о заштити природе („Службени гласник РС“, бр. 36/09, 88/10, 91/10 и 14/16), урађен је у складу са следећим документима:

- ✓ Уредбом о проглашењу Парка природе „Златибор“ („Службени гласник РС“, број 91/17);
- ✓ Студијом заштите Парка природе „Златибор“ (Завод за заштиту природе Србије, октобар 2017. године);
- ✓ Просторним планом Републике Србије 2010-2014-2020 („Службени гласник РС“, бр. 88/2010);
- ✓ Решењем о условима заштите природе за израду Плана управљања Парком природе „Златибор“ за период 2018-2027. године (акт Завода за заштиту природе Србије број 019-433/2 од 12.03.2018. године);
- ✓ Водним условима за израду Плана управљања Парком природе „Златибор“ за период 2018-2027. године (акт Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде, Републичке дирекције за воде број 021-00-00056/2018-07 од 29.08.2018. године); акт је уведен у Упитник водних услова за водно подручје Морава (редни број 90, од 29.08.2018. године);
- ✓ Основама газдовања шумама за ГЈ „Муртеница“, ГЈ „Семегњевска Гора“, ГЈ „Торник“, ГЈ „Борова Глава“, ГЈ „Чавловац“, ГЈ „Мокра Гора – Пањак“, ГЈ „Црни Врх – Гола Брда“, ГЈ „Јасеново – Божетићи“;
- ✓ Другим планским актима из области шумарства, ловства и заштите природе на подручју Парка природе „Златибор“.
- ✓ Уредбом о еколошкој мрежи („Сл.гл.РС“, бр. 102/10).

- ✓ Законом о водама („Сл.гласник РС“, бр.79/05 и 101/07);
- ✓ Водопривредном основом Србије;
- ✓ Стратегијом управљања водама на територији Републике Србије до 2034. године („Сл.гласник РС“, број 3/17)

1.

ПРИКАЗ ГЛАВНИХ ПРИРОДНИХ И СТВОРЕНИХ ВРЕДНОСТИ И ПРИРОДНИХ РЕСУРСА ПАРКА ПРИРОДЕ „ЗЛАТИБОР“

Приказ главних природних вредности Парка природе „Златибор“

Златибор је планина у југозападној Србији. Припада регији Старовлашко – рашке висије, највеће серпентинисане перидотитске масе у Србији – површина 300 km², дуга 30 km у динарском правцу пружања и широка до 15 km. Јасно је одвојена од околног терена стрмим падинама раседног карактера. Представља благо заталасану високу флувиоденудациону површ, једним делом скраћену (Златиборска површ, просечне висине 950 – 1200 m, у централном делу висока 970 – 1000 m), са које се уздижу благо заобљени врхови: Торник 1497 m, Чигота 1422 m, Муртеница 1480 m.

Геоморфолошке вредности

У оквиру Парка природе истичу се бројни геоморфолошки објекти геонаслеђа у рељефу Златибора, а као посебно интересантни и вредни, региструју се:

- ✓ *Златиборска површ* („прави Златибор“) је очувани део старог пинеплена на висини 970 – 1000 m и представљен је заравњеним теменима узвишења на развођима између плитко усечених речних долина. То је рељеф благо заталасане површи и он чини основну морфолошку карактеристику „правог“ Златибора;
- ✓ *Гуштерица* представља мањи део добро очуване златиборске површи (старог флувиоденудационог пинеплена) у северном подножју Семегњевске горе и представља крајњи северозападни део површи према раседном одсеку над нижом мачкатском површи;
- ✓ *Гребен Торника* је планински венац (Бандера 1497 m) издигнут дуж раседних линија над златиборским флувиоденудационим пинепленом;
- ✓ *Гребен Чиготе* је јаче извијени континуелни наставак златиборског пинеплена, али је према северу, над долином Катушнице снажно издигнут дуж степенастих раседа за око 350 m;
- ✓ *Каменита Вртача* је једна од најизраженијих вртача у изровашеном богињавом красу површина 1300 m на Свијетњаку. Највећа је у окружењу, морфолошки веома добро развијена, пречника 50 m и дубине 30 m, стрмих стеновитих страна са точилима и сипарима на странама и левкастим дном;
- ✓ *Клисура Уваца под Златибором*. Увац је река у Србији (дужине 119 km и површине слива 1310 km²) која једним делом протиче између планина Златибор и Златар и представља јужну границу Златибора. На дужини од 42 km, колико и зноси гранични појас новог заштићеног природног добра, река Увац је усекла 550 – 650 m потпуно неприступачну дубоку клисуру, улазећи код ушћа Сенићког потока на 710 m надморске висине и укупним падом од 290 m, излази из граница природног добра на 420 m надморске висине, низводно од ушћа Вуч потока. Том огромном потенцијалном енергијом издубила је величанствену клисуру која није посебна по димензијама већ по дивљини, неприступачности и очуваности исконског амбијента опеваног у многим народним песмама. Ту су, далеко од свега, смештени манастири

Дубрава (на стрмом рту над самом реком) и Увац (на наплављеној речној тераси). У тако дивљем и неприступачном терену, на стрмим странама клисуре, ни притоке Увца нису могле да се усецају другачије, већ дивљим јаругама и вододеринама формирајући кратке, клисуре кроз које се могу пробити само ретки чобани и планинари. Такве су Вучпоток, Јањин поток, Савин поток, Црни поток, Шарански поток, Крвавац, Омарски поток, Грижа, Доброселичка река, Тустити поток...

✓ *Клисуре Крвавца* је најатрактивнија притока Увца, која се формира на златиборској површи од Јокиног и Семног врела (на 1050 m надморске висине) и током од 3,1 km пропада за 530 m, до ушћа у великој сопственој конусној плавини, градећи клисуру дубоку преко 500 m, стеновитих литица избразданим точилима и јаругама, прошараним жицама магнезита у перидотитима;

✓ *Клисуре Гриже* је још једна изузетно атрактивна и дивља притока Увца. Формира се од извора Стублина (1115 m) и Омарског извора (1080 m). Последња 2 km улази у теснац између Виса (1007 m) и Чавке (1064 m), нагло се спушта и са падом од 320 m на 2 km дужине гради јединствену клисуру испуњену каменим блоковима и стеновитим пречагама низ које се обрушава брзацима, слаповима и водопадима;

✓ *Прераст у Доброселици* налази се у атару села Доброселица, на јужном ободу Златибора и представља типичан пример контактне прерасте, настале услед селективне ерозије и локалног понирања реке. Образована је на крају јаружасте долине колебљивог бујичног тока усеченог у тамним кристаластим шкриљцима, где наилази на кречњачку греду и понире, формирајући пећински канал дугачак 48 m, широк 12 m и висок на горњем улазу 12 m, а на излазу 16 m. Камени лук изнад канала дебљине је 20 m. По својим димензијама спада међу највеће природне камене мостове у Србији, са односом дужине и висине канала 3,2 (Д. Гавриловић, Ј. Гавриловић, 2008). У народу је позната као Точковића пећина или Шупљица. Представља природну реткост од изузетног значаја за науку, као и за туризам на Златибору;

✓ *Клисуре Скаваца са укљештеним меандрима*. Скавац извире у Семегњеву, на 970 m и протиче преко Семегњевске висоравни где прави специфичне укљештене меандре у перидотитима. Код железничке станице Златибор (на 774 m) прима притоке Бијеле воде и поток Бјелак и као Семегњевска река отиче у Црни Рзав;

✓ *Водопад Скавац* је на потоку Скавац, недалеко од истоименог извора, у самом селу Семегњево.

✓ *Клисуре Црног Рзава*. Црни Рзав извире у Царевом пољу под Чиготом, у селу Драглица и тече централним делом Златибора. Добио је име по тамној боји серпентинских стена преко којих протиче. На неким местима прави атрактивне клисуре. Од притока прима Рибницу, Обудојевицу, Бијелеводе, Семегњевску реку и Јабланичку реку. Код Вардишта се састаје са Бијелим Рзавом, формира Рзав и отиче у Дрину. Након што прими Обудојевицу, која долази са Партизанских вода, почиње да се пробија кроз златиборску површ све дубљом клисуром, носећи се сатектонским издизањем током савске

орогене фазе по ободу флувиоденудационог пинеплена. Тако је, идући низводна клисура све дубља, да би на профилу Лисичина (1073 m) – Сувибор (908 m) достигла и 400m дубине. Осим атрактивне клисуре, посебну вредност чине и очуване борове шуме Чавловца;

✓ *Акумулација бигра на Врелском потоку у Гостиљу.* Вода Врелског потока је прошла замршену мрежу канала у карбонатном подземљу и оптерећена знатним количинама раствореног CaCO_3 , по изласку на површину почела да га таложи и то у прва 2 km тока незнатно, а затим, на прегибу ка дубоко усеченој Катушници, где Врелски поток добија на брзини и паду, уз распрскавање воде, стиче најповољније услове за таложење тог раствора. Тако је створена огромна акумулација бигра од прегиба са Великим водопадом до ушћа у Катушницу, на 100 m висинске разлике.

У посебну групу објеката геонаслеђа Златибора и Србије спадају и архитектонско – петролошки објекти, као културни објекти градитељске и уметничке баштине код којих посебну вредност представља архитектонско – грађевински камен и његова употреба. Такви су на Златибору:

- ✓ *Манастир Увац.* Налази се у дну дубоке клисуре Увца, на наплавној речној тераси, а уврштен је у архитектонско – петролошке објекте геонаслеђа Златибора и Србије због коришћења различитих стена као грађевинског материјала из непосредног окружења;
- ✓ *Манастир Дубрава.* Изузетно атрактиван положај на заравњеном темењу бочног рта у највећем меандру клисуре Увца и интересантно коришћење камена као локалног грађевинског материјала и његово обликовање сврстали су га у архитектонско – петролошке објекте геонаслеђа Златибора и Србије.

Међу спелеолошке објекте геонаслеђа убрајају се бројне пећине и јаме разасуте по златиборској површи и њеном ободу. За потребе формирања инвентара објеката геонаслеђа Златибора издвојени су следећи објекти:

- ✓ *Ршумова (Ушендића) пећина* налази се у селу Горњи Љубиш, на десној долинској страни Љубишке реке. Пећински отвор је широк 23 m и висок 7 m. Овакав хидрографски феномен указује на нову фазу скрашћавања и читав комплекс пећине, потока и јаме представља значајан објекат за научна истраживања и редак природни феномен;
- ✓ *Јамина пећина* се такође налази у селу Раковица, на само 360 m од Раковичке пећине. То је речна пећина са улазом на 990 m надморске висине у облику неправилног круга, са пречником 35 m, са вертикалним шахтним улазом који је настао сламањем истањене пећинск етаванице, дубине 30 m;
- ✓ *Грлић* је пећина на јужном стеновитом одсеку Муртенице, под врхом Тулетина (1433 m) у залеђу села Негбина, на 900 m надморске висине. Дуга је 68 m и има површину 90 m^2 ;
- ✓ *Чикина пећина* се налази на 2 km узводно од ушћа Мумлавског потока, на десној долинској страни, 15 m изнад њеног дна;

- ✓ *Раковичка пећина* се налази у селу Раковица, непосредно под највишим врхом Чиготе. Улаз у пећину је поред макадамског пута, на коти 875 m, висок је 5 m, широк 7,5 m;
- ✓ *Јама Мумлава* се налази у долини Мумлавског потока, недалеко од Љубишке реке, на 900 m надморске висине. Особитост ове јаме је жубор на њеном дну, сличан мумлању, по чему су и јама и поток добили назив. Дубока је 5 m, ширине 1,8 – 2 m;
- ✓ *Говеђа пећина* се налази у долини Љубишке реке, испод Дуге Стијене, на самом десном рубу уске долинске равни. Улаз јој је на 895 m надморске висине, а канал је дуг 29 m, површине 116 m². Завршава се језером;
- ✓ *Леденица* је једна од ретких пећина на већој надморској висини. Налази се на површи Шеварице (1.100 m надморске висине), у подножју највишег врха Муртенице (Бријач, 1.480 m), на ободу крашке увале. У облику је цепа са отвором широким 4 m и двораном широком 10 – 13 m, дугачком 42 m, површине 392 m². Вода од отопљеног снега продире пукотинама кроз релативно танак пећински таван и у задњем делу пећине се леди услед ниске температуре. У задњем делу су мање бигрене завесе и нешто пећинског накита. Знатно присуство кречњачких блокова подну дворане сведочи о интензивном процесу обурвавања.

На простору Златиборске висоравни евидентирано је 32 објекта геонаслеђа и то: 13 геоморфолошких, 8 спелеолошких, 2 архитектонско – петролошка и 9 геолошких објеката.

Хидролошке вредности

Посебна обележја хидрографије Златибора су резултат комплексног утицаја физичко – географских чинилаца, пре свих петрографског састава и климатских прилика, али и тектонских и геоморфолошких особености.

Основу речне мреже заштићеног подручја чине токови Црног Рзава, Катушнице и Увца са системима својих притока. Најзначајнији водотоци на подручју Парка природе „Златибор“:

- ✓ *Катушница* настаје у средишњем делу златиборске површи на источним странама узвишења Змијињак (1107 m) и Главуца – Шумнатог брда (1082 m). Изворишну челенку карактерише више извора слабе издашности.
- ✓ *Љубишница и Бела река* одводњавају ка Великом Рзаву крајње југоисточне делове заштићеног подручја. *Љубишница* настаје на подручју Омара. *Бела река* настаје на југоисточним и источним падинама Муртенице (Бријач, 1480 m), спајањем више потока, са неколико снажних извора, попут Црног и Студеног врела.
- ✓ *Увац* извире под планином Озрен (1652 m), неких 14 km југозападно од Сјенице и протичући Сјеничком котлином прима водом богату десну саставницу Вапу (која је уједно и дужи изворишни крак) (Гавриловић и Дукић, 2002). На заштићено подручје улази код ушћа Расничке реке, а излази низводно од ушћа Вучпотока – деоница тока у заштићеном подручју је дугачка нешто мање од 30 km.

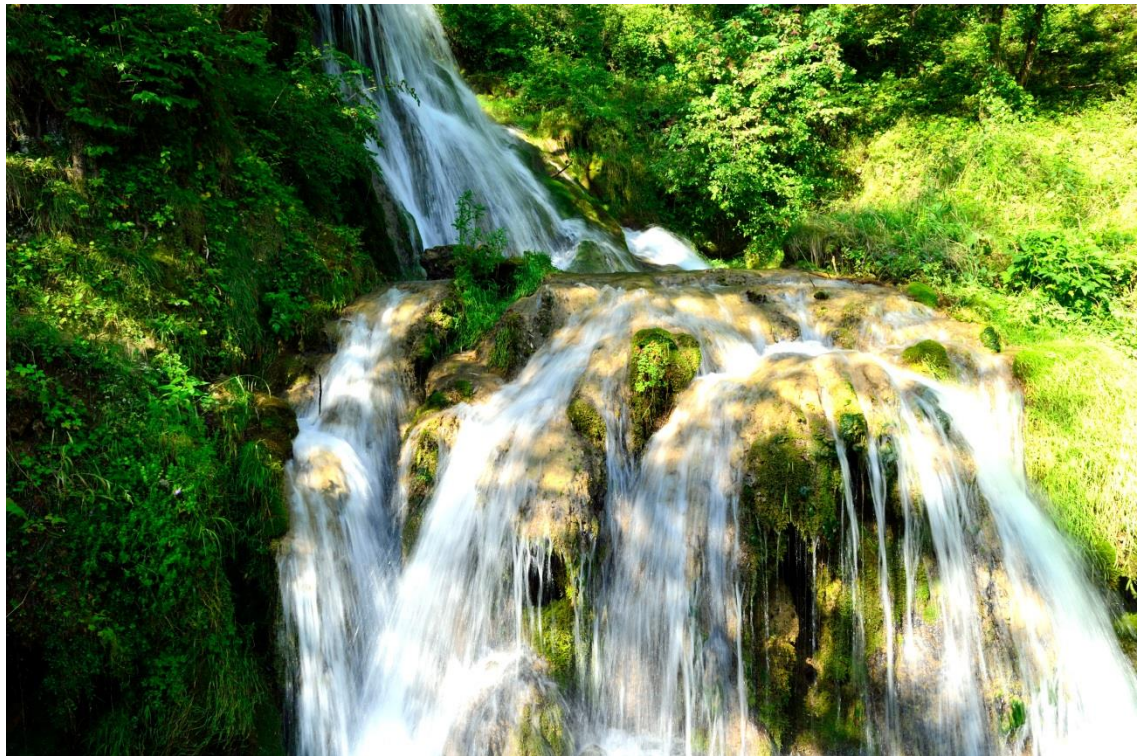
- ✓ *Расничка река* настаје на подручју између Драгице и Драгилице на падинама Метаљке (1063 m).
- ✓ *Доброселичка река* настаје на јужним падинама Торника. Најдужи изворишни крак креће од извора Слане воде, који се налази на главном билу Торника – између највиших врхова, Бандере (1497 m) и Вршчића (1422 m).
- ✓ *Грижа* настаје у атару Стубла на јужним падинама Сломњака (1199 m) од неколико периодских кракова –један креће од извора Стублине. На подручју Борове главе (Крст, 1150 m) улази у шумовити део долине која поприма клисурасти карактер.
- ✓ *Јабланица* настаје у Горњој Јабланици спајањем безименог потока који креће са југозападних падина Торника и Савића потока, који настаје у близини локалитета Сокак.
- ✓ *Вучпоток* је десна притока Увца. Настаје на подручју Стрмечице, спајањем три крака (леви – Гудура, средишњи безимени и десни –Дубоки до) испод јужних обронака Стрмечке главе (989 m).
- ✓ *Поток Крвавац* настаје такође у атару Стубла на јужним падинама Мариног врха (1262 m), спајањем вода Сениног и Јокиног врела и неколико периодских кракова.
- ✓ *Црни Рзав*, централна река заштићеног подручја, настаје на југоисточном ободу Златибора спајањем потока Рзава, који настаје између обронака Муртенице и Чиготе (средишњи крак од Дацове превије) и Малог Рзава, чији се краци спајају у Царевом пољу, а теку са западних падина Чиготе. Од састава Црни Рзав се усмерава ка северозападу, а потом северу.
- ✓ *Обудојевица*, у горњем току – Ћировића поток, настаје на локалитету Потоци источно од данашњег центра насеља Златибор, у подножју врхова Градине (1165 m) и Црног врха (1175 m). Године 1946. у центру насеља, Обудојевица је преграђена бетонском браном висине 3 m, узводно од које је формирана водна акумулација, дужине 150, ширине 50 и дубине до 2,5 m.
- ✓ *Семегњевска река* настаје спајањем потока Скакавац, Бара и Бијеле воде са Правцем у близини железничке станице Златибор.
- ✓ *Рибница* настаје испод Маринкове косе на северним падинама Торника. Долина јој је динарског правца пружања и готово паралелна са долином Црног Рзава.
- ✓ *Камишна река* креће од локалитета Танчева колиба са Питоме косе (1042 m). У горњем току лагано се оријентишући ка западу прима мрежу периодских притока, од којих су водније десне, попут, Смрдљивог потока, Брезјака и Ракљи.

Богатство геодиверзитета овог подручја употпуњавају постојеће хидролошке вредности. На листи објеката хидролошког наслеђа Србије – најзначајнијих водних појава наше земље налазе се три објекта који су обухваћени границом заштићеног подручја:

- ✓ Црни Рзав – група II: Реке (подгрупа: Изворишта – водни резервати, делови речних сливова);
- ✓ Водопад и слапови на Гостиљској реци – група II: Реке (подгрупа: Водопади и слапови);
- ✓ Тресава Бијеле воде – група IV Баре, ритови, мртваје и тресаве (подгрупа: Тресаве).

Изузев наведених објеката хидролошког наслеђа треба истаћи и оне потенцијалне, који су евидентирани теренским истраживањима које је организовао Завод:

- ✓ Извор Мало око у клисури Катушнице у Гостиљу;
- ✓ Водопад на притоци Друганчице;
- ✓ Водопад на потоку Скакавац у Семегњеву;
- ✓ Кањон Увца (део у заштићеном подручју) – као водни резерват и др.

Флористичке одлике

На подручју Златибора забележено је 1.044 биљних таксона. Укупан број врста које имају национални и међународни значај износи 226.

Извесни таксони као што су *Euphorbia serpentini*, *Knautia pancicii*, *Potentilla mollis* и *Thymus adamovicii* представљају локално ендемичне врсте које су познате само са Златибора. Значајан број ендемичних врста какве су *Edraianthus jugoslavicus* и *Athamanta haynaldii* заступљен је у хазмофитској вегетацији кречњачких стена клисура као што су клисуре Катушнице и Доброселичке реке.

Такође, читаво подручје, а посебно кањонски и клисурасти делови, одликује се присуством старих – реликтних биљних врста као што су: *Epimedium alpinum* (девет југовића), *Eriophorum latifolium* (ветрогон), *Hedera helix* (бршљан), *Staphylea pinnata* (кљочика), *Ostrya carpinifolia* и сл.

Правилником о прекограничном промету и трговини заштићеним врстама („Сл. гл. РС“, бр. 99/09, 6/2014) су обухваћене све орхидеје овог подручја (има их укупно 28) и висибоба. Ове врсте је забрањено комерцијално користити на територији Србије, док су за њихов увоз и транспорт потребне одговарајуће дозволе. Такође, сви представници из фамилије орхидеја (фам. *Orchidaceae*) и висибоба се налазе на листи ЦИТЕС конвенције, која има за циљ да осигура да међународна трговина дивљим врстама, њиховим деловима и дериватима не угрози опстанак популација врста којима се тргује у природи.

У оквиру 112 „заштићених“ дивљих врста (према Правилнику о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива), 47 врста су обухваћене и Уредбом о стављању под контролу коришћења и промета дивље флоре и фауне („Службени гласник РС“, бр. 31/05, 45/05, 22/07, 38/08, 9/10 и 69/11), док је сакупљање преосталих 65 таксона из ове групе тренутно забрањено.

На подручју ПП „Златибор“ забележене су и међународно значајне врсте биљака на чију заштиту се примењују не само одредбе националног, већ и европског законодавства. Од свих европских прописа који се односе на очување ретких и угрожених биљака и њихових станишта, највећи значај има Директива о стаништима.

За три врсте са простора Златибора, које се наводе у Додатцима Директиве о стаништима, потребно је у будућности издвојити Натура 2000 подручје, односно прописати мере очувања и управљања: *Echium russicum*, *Galanthus nivalis* и *Gentiana lutea*.

Вегетацијске одлике

На подручју Златибора могу се издвојити три основна типа вегетације:

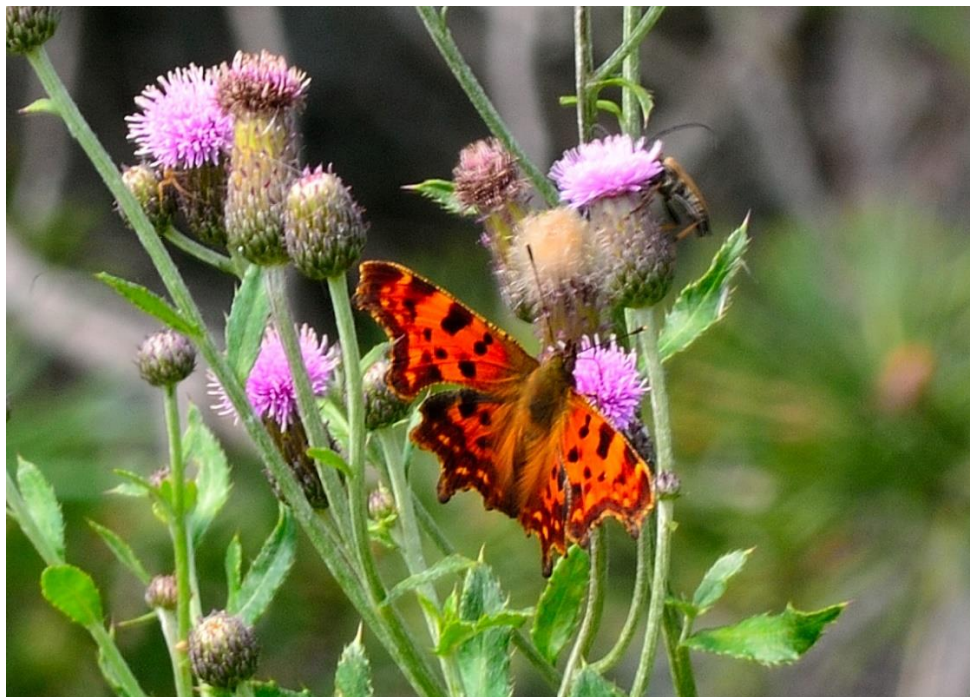
✓ Шумска вегетација – у најопштијем смислу шумску вегетацију ширег подручја Златибора можемо груписати у неколико вегетацијских висинских подручја (зона). Основни типови шума су:

- ✓ храстове,
- ✓ букове,
- ✓ борове и
- ✓ мешовите шуме.

✓ *Вегетација пашњака и ливада* – је брдско – планинског типа и развија се на огромним површинама. На самом платоу то је вегетација ливада и сувих пашњака која се развила на стаништима уништених шума белог бора.

✓ *Вегетација камењара и стена* серпентинитских клисура представљена је заједницама свеза *Centaureo – Bromion fibrosi* и *Potentilli onvisiani* реда *Halacsyetalia sendtneri*. Поменута вегетација је у великој мери едафски условљена и мање или више везана за серпентинитску подлогу.

Шуме

У висинском погледу вегетација Златибора може се поделити у два региона: *субмонтани* (брдски) и *монтани* (планински), који нису оштро одвојени. Након обављених истраживања урађене су и одговарајуће допуне те данашњу вегетацијску слику Златибора чине:

✓ *Храстове шуме* – од хрстова на Златибору најчешће се јавља хрост китњак (*Quercus petraea*) или „бјел“, како га зове становништво овога краја. По присутности диференцијалних врста, како у спрату жбуња, тако и у приземном спрату у оквиру њих, описане су две различите асоцијације и то:

- *Quercetum petraeae – Daleschampii serpentinum* – заједница је развијена на вишим положајима на надморским висинама од 960 до 1200 м.н.в. Спрат дрвећа састављен од ниских, често кржљавих хрстова, јер се употребљавају за лиснике.

- *Erico - Quercetum petraeae* – заједница шуме китњака која се јавља на Златибору са фацијесима црњуше. Налазисе на иницијалним фазама земљишта и представља једну фазу сукцесије после нестанка борових шума са којом је синдинамски повезана.

✓ *Букове шуме* – од већег значаја је чиста букова шума (*Fageum moesiaca – Montanum*) која прекрива стрме падине обода висоравни од Чајетине до Оштре косе и виса Градине. Букове шуме развијене су на висини од 850 на 1000 m надморске висине, на хладним северним експозицијама и влажним јаругама. Једном речју, букове шуме Златибора по свом саставу представљају фације у којима се налазе елементи јако киселог земљишта *Vaccinium myrillus* (боровница) и маховине, а јављају се и многи елементи карактеристични за борове и смрчеве шуме.

✓ *Борове шуме* – од свих шумских типова, заступљених на Златибору, борова шума је нараспрострањенији и најзначајнији шумски тип. Највећи и најлепши комплекси борове шуме налазе се на Торнику и по брдима и косама на левој страни Црног Рзава. Често се на местима исечене борове шуме запажа и продирање брезе као пионирске врсте, што у пејзажно естетском смислу златиборским падинама даје интересантну лишћарско – четинарску мозаичну вегетацијску комбинацију.

✓ *Мешовите шуме букве, јеле и смрче* – на највећим висинама Златибора развила се просторно ограничена шума смрче и јеле (*Picetum abietis*). Спрат шумског шибља у овој шуми је слабо развијен, осим што се на појединим местима јавља рибизла (*Ribes alpinum*). Ове шуме су сврстане у приоритетна NATURA 2000 станишта.

На подручју планине је значајно присуство стабала мунике (*Pinus heldreichii*) која су примешана у шуми црног бора чија станишта спадају у категорију приоритетних станишта као ретка и репрезентативна станишта на подручју Србије, станишта која су доминантно изграђена од ендемичних врста и фрагилна станишта услед слабе и споре обновљивости.

Фаунистичке одлике

Подручју Златибора гравитира већи број водотока који припадају сливовима Дрине и Западне Мораве, односно црноморском сливу. Старовлашко – рашка висија је претежно пастрмска (салмонидна) област, али се у доњим токовима река срећу шаранске (ципринидне) врсте риба.

На 15 водотока, односно на 22 локалитета, укупно је евидентирано 12 врста риба (*Hucho hucho* – младица, поточна пастрмка, калифорнијска пастрмка, двопругаста уклија, уклија, поточна мрена, пијор, брадавичарка – *Pseudorasbora parva*, клен, бркица – *Barbatula barbatula*, вијуница – *Cobitis elongata* и сунчаница – *Lepomis gibbosus*) из 5 фамилија (*Salmonidae*, *Cyprinidae*, *Cobitidae*, *Centrarchidae* и *Balitoridae*) и једна врста рака (*Austropotamobius torrentium* – поточни рак).

Ово подручје представља коридор којим је фауна водоземаца и гмизаваца са југа несметано насељавала простор Србије. Од укупног броја врста ове групе, који за подручје Србије износи око 47, на простору Златибора, као и у широј околини, забележено је присуство 18, односно 38,30 % (*Salamandra salamandra*,

Triturus vulgaris, Bombina variegata, Bufo bufo, Bufo viridis, Hyla arborea, Rana dalmatina, Lacerta agilis, Podarcis muralis, Ablepharus kitaibelii, Anguis fragilis, Coronella austriaca и др.)

Како је Златибор комплексна планина са разноликим екосистемима и микроеколошким условима и диверзитет инсеката овог подручја је врло сложен.

Укупан број познатих врста птица масива Златибора износи 154 врсте. У Србији је до сада укупно регистровано око 360 врста птица (Пузовић и сарадници, 2009). Из овога произилази да на Златибору живи 42% од свих досада регистрованих врста у Србији. Потребно је нагласити да Златибор готово сигурно има још врста птица које се не налазе у овом попису, а које углавном још нису откривене и припадају врстама са миграторним статусом (пролазница, луталица и зимовалица). Орнитолошка вредност планинског масива Златибора у националним оквирима је неоспорна, али се ипак издвајају поједина мања подручја која заслужују посебну пажњу. На њима се налазе изузетно значајне заједнице птица, са великим бројем ретких и угрожених врста, као и са концентрацијом укупног диверзитета фауне птица. Тим подручјима треба посветити посебну пажњу током планирања активне заштите природних вредности овог региона, са посебним акцентом на очувању аутохтоних природних услова и животних заједница, са традиционалним начинима коришћења простора од стране човека. На масиву Златибора, као подручја од највећег значаја за орнито фауну могу се навести: клисура Увца, Чавловац, Муртеница, река Камишина, клисура Доброселице, Торник, Груда и Катушница. Значајано је присуство: *птица грабљивица – лешинару (Accipitriformes), Великог тетреба (Tetraouro gallus), лештарке (Bonasa bonasia), камењарке (Alectoris graeca), прдавца (Crex crex), шумске шљуке (Scolopax rusticola).*

Подручје Златибора стално или повремено настањује барем 44 врсте сисара. Најбројнију групу чине глодари (Rodentia) са 13 забележених врста, уз још четири за које постоје индиције о присуству. За њима следе звери (Carnivora) са 12 врста и бубоједи (Eulipotyphla) са 7 потврђених и 2 потенцијано присутне врсте. Најмалобројнији су папкари (Artiodactyla) са 2 и зечеви (Lagomorpha) са 1 врстом. За следе мишеви (Chiroptera) постоје подаци о присутности свега 3 врсте (велики потковичар – *Rhinolophus ferrumequinum*, мали потковичар – *Rhinolophus hipposideros* и дугокрили љиљак – *Miniopterus hreibersii*) преваходно у спелеолошким објектима у непосредној близини подручја предвиђеног за заштиту.

Приказ главних створених вредности Парка природе „Златибор“

Културно – историјско наслеђе

На подручју Парка природе „Златибор“ налазе се следећа *утврђена непокретна културна добра*:

- ✓ *Црква брвнара у селу Доња Јабланица* – (категорисана са старим гробљем иобрашицама), споменик културе од великог значаја.

Подигнута је у првој половини XIX века и посвећена је Пресветој Богородици.

- ✓ **Црква брвнара у селу Доброселици** – споменик културе од великог значаја. Саграђена је 1821. године о чему сведочи запис на брвну са северне стране. Посвећена је Св. пророку Илији. По димензијама спада међу најмање, а по начину градње и богатству детаља припада најлепшим црквама брвнарама.
- ✓ **Манастирски комплекс Увац** – налази се на истоименој реци, у подножју прибојског Црног Врха. Манастирска црква Рођења Пресвете Богородице настала је у првим деценијама XV века, а ктитор је био највероватније неки локални властелин.

На подручју Парк природе „Златибор“ налазе се следећа *културна добра под претходном заштитом*:

- ✓ **Заселак Брезовац** – сачуван је већи број комплетних домаћинстава са објектима грађеним у традиционалном стилу.
- ✓ **Гробље у засеоку Цигла** – најстарији надгробни споменици су из XVIII века. Великих су димензија, једноставне израде, исклесани од камена пешчара. Новији споменици, друга половина XIX века, прављени су од белог мермера, изузетног су квалитета. На њима се уочава спретност и умеће мајстора клесара.
- ✓ **Сточарски станови** – на простору познатом као Милевића оградe, на Муртеници, сачувано је неколико група објеката који служе за боравак чобана и стоке током летњих месеци.
- ✓ **Манастир Дубрава** – смештен је изнад једног од најлепших меандара реке Увац. Нема поузданих писаних информација о времену када је манастир изграђен. Некадашња стара црква била је посвећена Светом Пантелејмону.

Насеља

Парк природе „Златибор“ простира се на територији општина: Чајетина, Нова Варош, Ужице и Прибој. Спада у слабо насељена подручја Србије.

Од већих насеља у заштићеном природном добру налазе се: Семегњево, Јабланица, Стубло, Доброселица, Љубиш и Гостиље. Сва су руралног карактера и припадају селима тзв. разбијеног, односно, старовлашког типа.

Основно обележје ових насеља, у просторно – функционалној организацији, је релативно велика удаљеност између појединих сеоских домаћинстава.

Инфраструктура

Окосницу саобраћајне путне мреже Златибора представља магистрални пут Ужице – Бијело Поље, који планинску површ по средини пресеца правцем север – југ. Пут је савремено опремљен и добро одржаван.

Преко северозападног дела златиборске површи пролази један од најзначајнијих железничких праваца у нашој земљи пруга Београд – Бар. Остатак

путне мреже без обзира што је формирана на постојећем систему локалних саобраћајница има шири значај, а посебно у контексту задржавања староседалачког становништва и развоја туризма.

Сви досада изграђени системи за водоснабдевање имају искључиво локални значај. Доминирају два типа водовода. Први и већи је изграђен за насеље Златибор, а напајање водом се одвија из акумулације на Рибници. Други је много мањи, а грађен је углавном од стране мештана који су се организовали по територијалном принципу да би извршили каптирање најближих извора месту становања.

На Торнику се налази најзначајније чвориште радио – релејних веза. Ту се укршта више коридора (према Кокином Броду, Прибоју, Рудом, Јагодњи, Бајиној Башти и Ужицу) и налази снажан ТВ предајник.

На основу података добијених 2019. године од Министарства рударства и енергетике, на територији обухвата Парка природе „Златибор“ налазе се електроенергетски објекти у власништву Оператора дистрибутивног ситета „ЕПС Дистрибуција“ доо Београд огранак Електродистрибуција Ужице, Погон Чајетина и то:

1. ТС 10/0,4 кV	46
2. Далеководи 10 кV	80.588 м
3. Кабловски водови 10 кV	10.049 м
4. Нисконапонске мреже	127.097 м
5. Кабловски водови 1 кV	3.181 м

На територији обухвата Парка природе „Златибор“ налазе се електроенергетски објекти у власништву Оператора дистрибутивног ситета „ЕПС Дистрибуција“ доо Београд огранак Електродистрибуција Ужице, Погон Нова Варош и то:

1. Далеководи 10 кV	14.711 м
2. Кабловски водови 10 кV	452 м
3. СБТС 10/0,4 к V	9
4. МБТС 10/0,4 к V	1

На теиторији обухвата Парка природе „Златибор“ која се налази на подручју територије Општине Нова Варош планом није предвиђена изградња ЕЕО у наредном периоду.

У Члану 218. Закона о енергетици („Службени гласник РС“ број 145/14 и 95/18-др закон) прописано је следеће.

Члан 218

Енергетски субјект који обавља делатност преноса, односно дистрибуције електричне енергије дужан је да спроводи мере заштите у складу са овим законом и другим техничким прописима.

У заштитном појасу, испод, изнад или поред електроенергетских објеката, супротно закону, техничким и другим прописима не могу се градити објекти, изводити други радови, нити засађивати дрвеће и друго растиње.

Заштитни појас за надземне електроенергетске водове, са обе стране вода од крајњег фазног проводника, има следеће ширине:

1) за напонски ниво 1 kV до 35 kV:

- за голе проводнике 10 метара, кроз шумско подручје 3 метра;

- за слабо изоловане проводнике 4 метра, кроз шумско подручје 3 метра;

- за самоносеће кабловске снопове 1 метар;

2) за напонски ниво 35 kV, 15 метара;

3) за напонски ниво 110 kV, укључујући и 110 kV, 25 метара;

4) за напонски ниво 220 kV и 400 kV, 30 метара.

Заштитни појас за подземне електроенергетске водове (каблове) износи, од ивице армирано-бетонског канала:

1) за напонски ниво 1 kV до 35 kV, укључујући и 35 kV, 1 метар;

2) за напонски ниво 110 kV, 2 метра;

3) за напонски ниво изнад 110 kV, 3 метра.

Заштитни појас за трансформаторске станице на отвореном износи:

1) за напонски ниво 1 kV до 35 kV, 10 метара;

2) за напонски ниво 110 kV и изнад 110 kV, 30 метара.

Оператор преносног, односно дистрибутивног система надлежан за енергетски објекат, дужан је да о свом трошку редовно уклања дрвеће или гране и друго растиње које угрожава рад енергетског објекта.

Власници и носиоци других права на непокретностима које се налазе у заштитном појасу, испод, изнад или поред енергетског објекта не могу предузимати радове или друге радње којима се онемогућава или угрожава рад енергетског објекта без претходне сагласности енергетског субјекта који је власник, односно корисник енергетског објекта.

Сагласност из става 7. овог члана издаје енергетски субјект на захтев власника или носиоца других права на непокретностима које се налазе испод, изнад или поред енергетског објекта, у року од 15 дана од дана подношења захтева и садржи техничке услове у складу са законом, техничким и другим прописима.

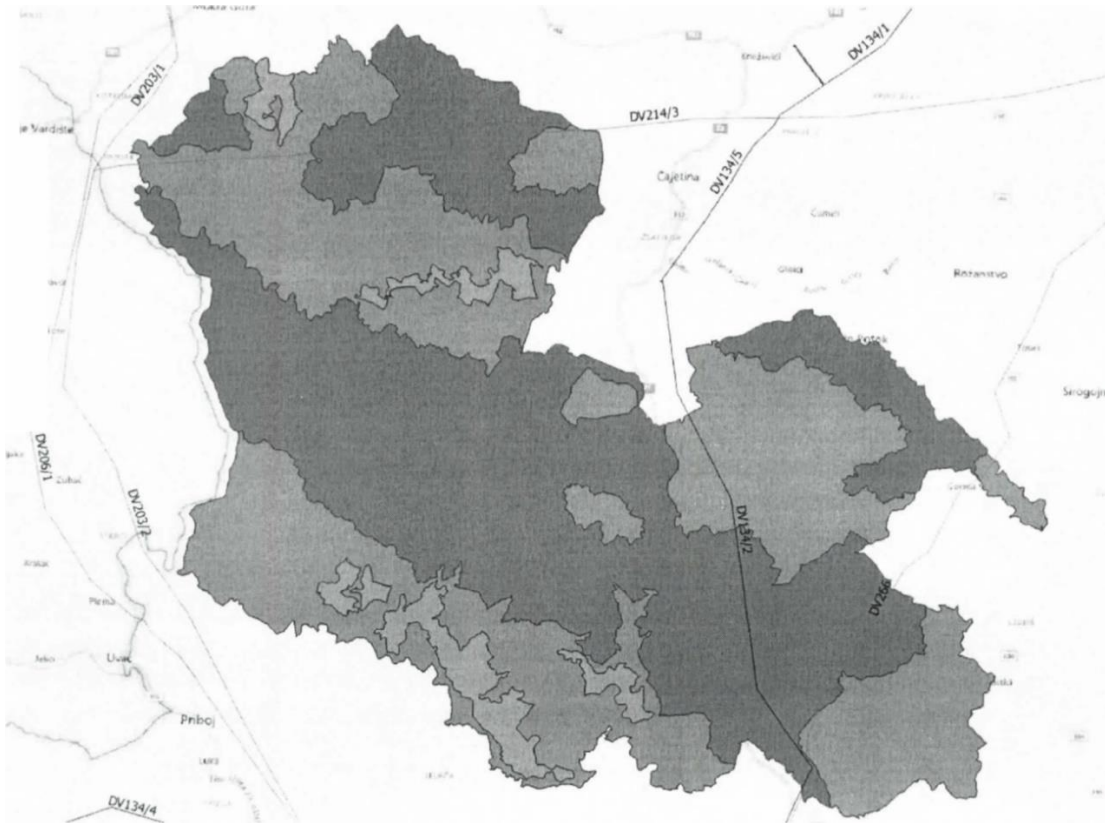
Сви електроенергетски објекти (ЕЕО) су у технички исправном стању и у погону. Одржавање се ради у закону прописаним роковима. У наредном периоду радиће се превентивно одржавање које обухвата визуелне прегледе, поткресивање растиња на траси водова прописана мерења на електроенергетским објектима. У случају потребе за интервенцијом на ЕЕО радиће се настављање или замена проводника, замена изолатора, замена дотрајалих стубова, разне врсте земљаних и грађевинских радова. Годишње се планирају ремоти који обухватају замену

грађевинског и електродела електроенергетских објеката. Приликом ових радова ангажије се радна снага, уз коришћење потребног алата, уређаја и механизације.

Као припремни радови, у неким ситуацијама, мора се урадити сеча дрвећа и растиња који онемогућавају радове, и грађевински радови, пре свега градња приступних путева.

У обухвату и/или непосредној близини границе заштите ПП „Златибор“ налазе се трасе далековода у власништву Акционарског друштва „Електромрежа Србије“ – Београд (ситуација у прилогу):

1. 220 кV број 214/3 ТС Пожега – Чвор Вардиште;
2. 220 кV број 266 ТС Пожега – Граница/ТС Пљевља 2;
3. 220 кV број 203/2 Чвор Вардиште – ХЕ Бистрица;
4. 110 кV број 134/2 ТС Златибор 2 – ХЕ Кокин Брод.

Ортофото са постојећим ДВ

Према Плану инвестиција и Плану развоја преносног система за период од 2019 – 2028. године АД „Електромрежа Србије“, Београд планиране су следеће активности:

1. Изградња нове 400 кV интерконекције између Србије, БиХ и Црне Горе. Донета је Уредба о утврђивању Просторног Плана подручја посебне намене инфраструктурног коридора високонапонског далековода интерконекција 2x400 кV Република Србија (Бајина

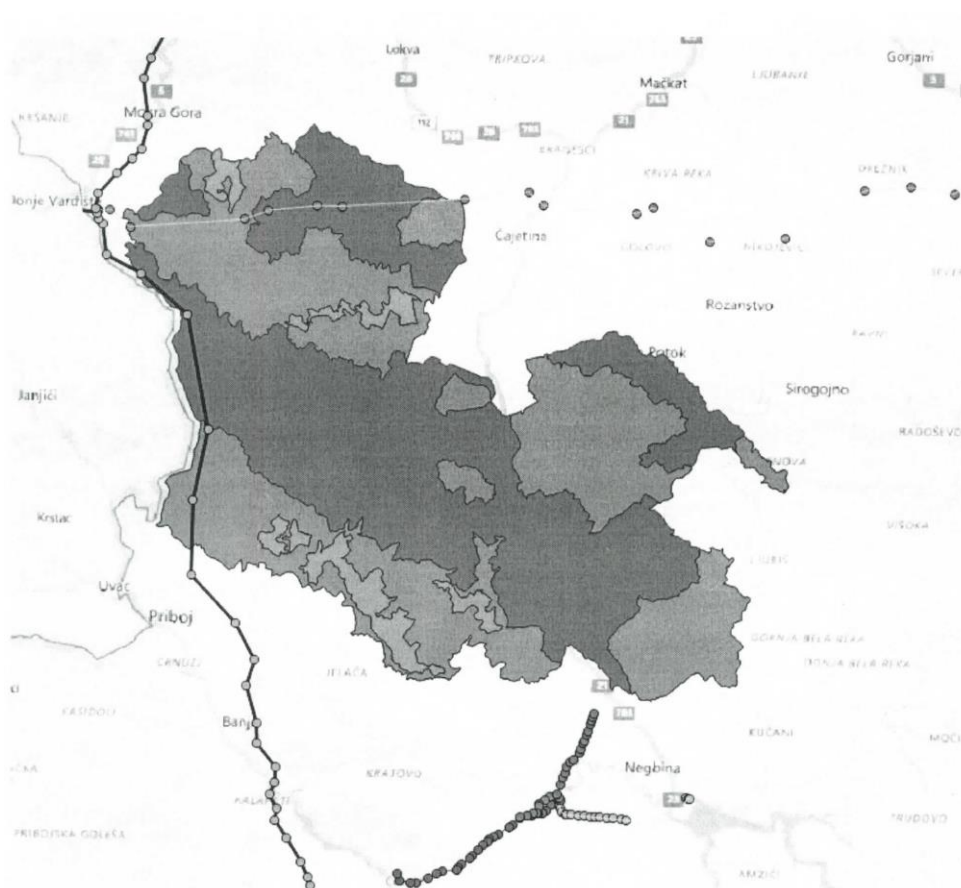
Башта) – граница Црне Горе – граница Босне и Херцеговине
(„Службени гласник РС, број 104/17).

2. Санација/адаптација далековода 220 кV број 203/2 Чвор Вардиште
– ХЕ Бистрица.

3. Нови ДВ 400 кV РП Пожега – Вардиште планирани ДВ 400 кV ТС
Бајина Башта – ТС Вишеград би се увео у будуће РП 400 кV
Пожега по траси ДВ 220 кV број 214/3.

4. Изградња нове ТС 220/110 кV Бистрица са расплетом водова.
План детаљне регулације за расплет далековода 220 кV и 110 кV
код трафостанице 220/110 кV Бистрица у општини Нова Варош,
усвојила је СО Нова Варош, на седници одржаној 15.11.2011.
године. Предвиђено је да нова ТС 220/110 кV Бистрица буде
прикључена на постојеће далеководе према ТС Пожега, РП Бајина
Башта и ХЕ Бистрица. Изградња ТС Бистрица извела би се кроз
две фазе. У првој фази изградила би се ТС Бистрица са
комплетним расплетом на 110 кV напонском нивоу (увођење ДВ
110 кV ка ХЕ Потпећ, ХЕ Кокин Брод и ТС Златибор 2), а
постројење 220 кV би се прикључило на далековод 220 кV Пожега
– Пљевља по систему улаз – излаз. У другој фази би се извршио
комплетан расплет Чвора Вардиште.

Ортофото планирани ДВ

Заштитни појас далековада напонског нивоа 220 кV и 400 кV износи 30 м са обе стране далековада од крајњег фазног проводника, односно 25 метара за далеководе напонског нивоа 110 кV.

У случају укрштања са енергетским објектима у власништву АД „Електромрежа Србије“, Београд неопходно је омогућити обављање активности на одржавању, санацији, адаптацији и реконструкцији у постојећим коридорима електроенергетске инфраструктуре, у складу са Законом о енергетици, Законом о шумама („Службени гласник РС“ број 30/10, 93/12, 89/15 и 95/18 – др закон) и Законом о заштити природе („Службени гласник РС“ број 36/09, 88/10, 91/10, 14/16 и 95/18 – др. закон).

Становништво

Подручје заштићеног природног добра већим делом је ненасељено. На живот и културу Златибораца утицао је погранични карактер подручја, природна изолованост и удаљеност од значајнијих путева. Упоредо са развојем земље одвијао се процес напуштања златиборских села, одлазак младе и квалификоване радне снаге у веће градске центре због чега долази до смањења броја становника (ниска стопа природног прираштаја и лоша старосна структура). Изузетак су урбанизоване средине на ширем подручју златиборског масива (на пример Златибор, Чајетина) где број становника расте захваљујући економском развоју, пре свега туризму и пратећим делатностима.

На заштићеном подручју, поред константног опадања броја становника, карактеристичан је и изразит процес старења. Према подацима Републичког завода за статистику из пописа 2011. године, просечна старост становништва је 50,5 година, што је знатно изнад републичког просека (42,21), па и просека за Златиборски округ (42,3). То значи да је ово простор дубоке демографске старости.

Површина Парка природе „Златибор“ и дужина граница режима заштите

Парк природе „Златибор“ налази се на територији општине Чајетина, града Ужица и општина Нова Варош и Прибој, укупне површине 41.923,26 ха.

Од укупне површине ПП „Златибор“, 35.282,00 ха (84,14%) припада Шумском газдинству „Ужице“, а 6.640,26 ха (15,83%) Шумском газдинству „Пријепоље“.

Према Уредби о проглашењу Парка природе „Златибор“ („Сл.гл.РС“, број 91/17.године) структура површина је:

1. Површина ПП „Златибор“ по режимима заштите:

Редни број	Режим заштите	Површина	
		ха	%
1.	I степена	1.968,89	4,69

2.	II степена	19.255,59	45,93
3.	III степена	20.698,78	49,37
Свега III „Златибор“		41.923,26	100,00

Укупна површина режима заштите I степена је 1.968,89 ha и обухвата локалитете:

- ✓ Локалитет „Виогор“ – налази се на територији општина: Чајетина (К.О. Семегњево) и Ужице (К.О. Мокра Гора),
- ✓ Локалитет „Црни Рзав“ – налази се на територији општине Чајетина (К.О. Јабланица и К.О. Бранешци),
- ✓ Локалитет „Клисура Увца“ – налази се на територији општина: Чајетина (К.О. Јабланица, К.О. Доброселица и К.О. Стубло) и Прибој (К.О. Рача и К.О. Кратово),
- ✓ Локалитет „Клисура Гриже“ – налази се на територији општине Чајетина (К.О. Стубло и К.О. Доброселица).

Површина под режимом заштите II степена је 19.255,59 ha и обухвата локалитете:

- ✓ Локалитет „Семегњевска гора – Црни Рзав – Чавловац“ – налази се на територији општина: Чајетина (К.О. Семегњево, К.О. Јабланица и К.О. Бранешци) и Ужице (К.О. Мокра Гора),
- ✓ Локалитет „Бијеле воде“ – налази се на територији општине Чајетина (К.О. Шљиловица и К.О. Бранешци),
- ✓ Локалитет „Рибничко језеро“ – налази се на територији општине: Чајетина (К.О. Јабланица и К.О. Чајетина),
- ✓ Локалитет „Равни Торник“ – налази се на територији општине Чајетина (К.О. Доброселица),
- ✓ Локалитет „Чигота“ – налази се на територији општина: Чајетина (К.О. Доброселица, К.О. Алин поток, К.О. Гостиље, К.О. Љубиш и К.О. Чајетина) и Нова Варош (К.О. Драглица),
- ✓ Локалитет „Клисура Катушнице“ – налази се на територији општине Чајетина (К.О. Дренова и К.О. Гостиље),
- ✓ Локалитет „Муртеница“ – налази се на територији општина: Чајетина (К.О. Љубиш), Нова Варош (К.О. Негбина, К.О. Драглица и К.О. Бела река),
- ✓ Локалитет „Подручје око клисуре реке Увца“ – налази се на територији општина Чајетина (К.О. Јабланица, К.О. Стубло, К.О. Доброселица), Нова Варош (К.О. Драглица и К.О. Сеништа) и Прибој (К.О. Кратово, К.О. Рача и К.О. Бања).

Површина под режимом заштите III степена је 20.698,78 ha.

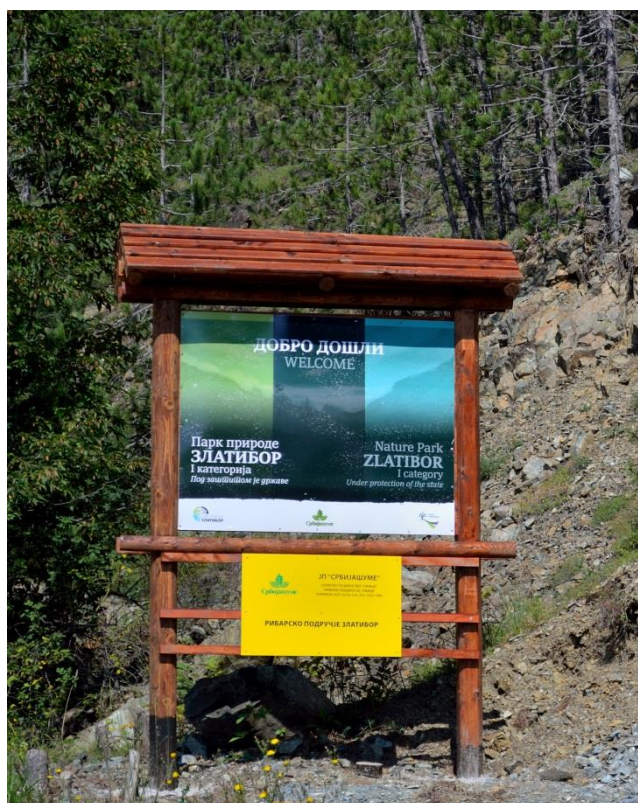
2. Површина III „Златибор“ по власништву:

Редни број	Власништво	Површина	
		ha	%
1.	државно	18.158,83	43,31
2.	приватно	23.582,42	56,25
3.	јавно	93,68	0,22
4.	друштвено	74,85	0,18

5.	Црквено и др. облици	13,48	0,04
Свега ПП „Златибор“		41.923,23	100,00

3. Дужина граница по режимима заштите у ПП „Златибор“:

Редни број	Режим заштите	Површина ha	Дужина границе km
1.	I степена	1.077,52	99,14
2.	II степена	3.866,50	265,12
3.	III степена	36.348,64	156,71
Свега ПП „Златибор“		41.312,66	520,97

2.

ОЦЕНА СТАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ ПП „ЗЛАТИБОР“

Простор Парка природе „Златибор“ спада у зоне очуване природе, далеко од емисије штетних, загађујућих материја. Квалитет животне средине на заштићеном подручју је задовољавајући.

Не постоје значајнији извори загађивања воде, земљишта и ваздуха. Од привредних активности, у великој мери су заступљене оне традиционалне, базиране на коришћењу локалних природних ресурса. Проблеми који се јављају су углавном микролокацијске природе.

Планским, контролисаним коришћењем ресурса обезбеђује се њихова одрживост и еколошки здрава животна средина. Ресурси се користите у процесима привређивања и економског развоја подручја као сировинског потенцијала за развој различитих облика привреде, у првом реду пољопривреде, шумарства и туризма.

Услови за живот су веома повољни, са позитивним ефектима на физичко и ментално здравље људи и очување укупног екосистема. На Златибору се укрштају планинска и медитеранска струјања ваздуха, што ствара микроклиму, због које је ово подручје познато и као ваздушна бања, а по броју сунчаних дана може се упоредити са приморским местима. Шетња у тераписке сврхе посебно се препоручује пацијентима који имају поремећај рада тироидне жлезде, али и анемију или нека респираторна обољења. На Златибору је пре неколико деценија развијен први велнес програм у Србији назван Чигота.

Воде на Златибору има у изобљу у бројним водотоковима (Црни Рзав, Рибница, Увац и др.), у изворима природне минералне воде (Бјеле воде, Рибничка бања), као и у акумулационим језерима – Рибничко (са овог водосистема се снабдева и насеље Чајетина) и језеро Златибор. Површински токови планинске зоне су релативно мало измењени у погледу квалитета вода и изгледа непосредног приобалног појаса. Резултати досадашњих истраживања су потврдили су да се воде могу користити за водоснабдевање, у балнеолошке и спортско рекреативне сврхе.

Циљеви заштите животне средине и природе на подручју ПП „Златибор“ су:

- заштита највреднијих природних добара,
- заштита амбијеталне целине,
- очување природних предела посебних вредности и значаја, угрожених и ретких биљних и животињских врста и њихових заједница,
- очување биодиверзитета,
- заштита природних предела око културно - историјских споменика и др.

Подручје ПП „Златибор“ поседује изузетне вредности које су допринеле успостављању заштите и представљају потенцијал за развој заштићеног подручја, међутим развој подручја искључиво у контексту развоја ски инфраструктуре и туризма (гондола) може да представља фактор угрожавања стања животне средине у оквиру подручја ПП „Златибор“.

3.

ПРЕГЛЕД АКТИВНОСТИ, ДЕЛАТНОСТИ И ПРОЦЕСА КОЈИ ПРЕДСТАВЉАЈУ ФАКТОРЕ УГРОЖАВАЊА ПП „ЗЛАТИБОР“

Активности, делатности и процеси који могу представљати факторе угрожавања ПП „Златибор“ непосредно су везани за природне и створене вредности, односно њихову заштиту, коришћење и одрживи развој.

Корисници и власници природних и створених вредности на подручју ПП „Златибор“, као и посетиоци могу бити фактор угрожавања ако у свом раду и деловању не поштују прописане режиме заштите, мере забране и коришћења. Заштита природе и животне средине мора бити интегрална на подручју ПП „Златибор“.

Активности, делатности и процеси, који могу представљати потенцијалне факторе угрожавања ПП „Златибор“ су следећи:

- непоступање у складу са урбанистичким плановима, шумским, ловним, риболовним, водним основама и другим пројектима;
- непоступање у складу са одредбама Закона о заштити природе које се односе на обавезу: прибављања Услови заштите природе, обезбеђења одговарајућих сагласности за извођење разних активности и делатности на подручју ПП „Златибор“ и поступања у складу са донетим урбанистичким плановима, пројектима и разним другим основама;
- непоступање у складу са одредбама Уредбе о проглашењу Парка природе „Златибор“;
- непоступање у складу са одредбама Правилника о унутрашњем реду и чуварској служби ПП „Златибор“;
- неувођење јединственог система управљања отпадом на подручју ПП „Златибор“;
- неспровођење јединственог система управљања водним ресурсима на подручју ПП „Златибор“;
- немогућност реализације изградње планиране инфраструктуре (саобраћајне, телекомуникационе, туристичке и др.);
- неадекватно решавање изградње канализационог система у насељима и будућим туристичким центрима на подручју ПП „Златибор“;
- неустављавање адекватног система коришћења енергије на подручју ПП „Златибор“;
- неустављавање система сталног мониторинга свих параметара квалитета животне средине на простору ПП „Златибор“;
- међусобно негативно деловања туризма (пројеката изградње скијашке инфраструктуре) и заштите природних вредности и животне средине;
- експлоатација минералних сировина (планирана и перспективна експлоатација);
- активности локалног становништва и интереса водопривреде у заштитној зони заштићених подручја Златибора;
- међусобна преклапања интереса између водопривреде, енергетике и заштите природних вредности и културних добара и

- друге активности и процеси које се спроводе супротно принципима заштите и одрживог развоја природних ресурса и добара ПП „Златибор“.

Поједине делатности имају негативан утицај на природу и животну средину. Неке од тих делатности су увелико заступљене у Парку природе „Златибор“:

➤ **Рударство:** Један од значајних угрожавајућих фактора на подручју Парка природе је експлоатација магнетита. Иако тренутно постројења за експлоатацију и прераду руде нису у функцији, простор око некадашњих рудника је девастиран. Велика количина јаловине, стара опрема, резервни делови, напуштени рударски објекти, осим што кваре пејзажне карактеристике, представљају и потенцијалну еколошку „бомбу“ - није урађена санација и рекултивација површинских копова и јаловишта.

Постоје индиције да ће се обновити подземна експлоатација у Рибници, али за сада се тамо налазе само напуштена рударска окна. Поновно покретање експлоатације и прераде руде може имати негативне последице на стање животне средине, уколико се експлоатација не буде радила по највишим еколошким стандардима.

Док се не уради адекватна санација некадашњих рударских постројења, и дефинишу еколошки стандарди који се морају испунити при евентуалној будућој експлоатацији, подручје Парка природе „Златибор“ може се сматрати угроженим.

➤ **Шумарство:** основна делатност на простору заштићеног подручја је шумарство. Бесправне сече шума, односно чисте сече које се изводе пре свега у шумама сопственика, без сагласности надлежних органа, могле би имати негативан утицај на стање животне средине, а посебно на земљиште, као и на водни режим (количина и квалитет подземних и површинских вода).

➤ **Пољопривреда:** Сточарство је најзаступљенији облик пољопривредне производње на заштићеном подручју. Негативни утицаји сточарства огледају се у следећем:

- ✓ смањење приноса биљне масе пашњака, као и присуства коровских биљака и преовладавање корова – настаје услед слободне испаше стоке;
- ✓ штета младим изданцима и прекид њихове асимилације – настаје због прераног извођење стоке на прву пролећну пашу;
- ✓ смањење приноса биљне масе на пашњацима, као и смањење разноврсности биљних врста – настаје нередовним кошењем пашњачких површина.

➤ **Водопривреда:** Водно земљиште се може користити за изградњу водних објеката, постављање уређаја намењених уређењу вода, одржавање корита водотока и водних објеката, спровођење заштите од штетног дејства вода и за остале намене у складу са прописаним забранама, ограничењима права и обавезама за кориснике водног земљишта и водних објеката, одлагања и депоновања дрвне масе и сл. на водном земљишту, прање механизације и возила

и сл. радови који утичу на квалитет вода, стабилност и функционалност водних објеката.

Ширина приобалног земљишта је прописана законом. У случају заштите добара посебних вредности и капиталних објеката, обављања других послова од општег интереса, других потреба за заштитом вода, акватичних и приобалних врста, уређења вода итд. може се одредити другачија ширина одлуком надлежног органа.

Предвиђено је да се активности на водном земљишту врше у складу са прописаним забранама, ограничењима права и обавезама за кориснике водног земљишта, уз услов да се приликом спровођења активности не погоршава водни режим, не утиче на стабилност и функционалност водних објеката, не ремети пролаз великих вода и омогућава спровођење одбране од поплава.

У обухвату Плана управљања налази се више водних објеката, брана са акумулацијама које се користе за водоснабдевање (акумулација Рибница), или им је намена за водоснабдевање (акумулација Кокин Брод, Радоиња и Златарска).

Развој водопривредне инфраструктуре заостаје у односу на потребе. Локална изворишта, која су у експлоатацији, све теже подмирују потрошњу. Евентуално повећање капацитета водоснабдевања, локална заједница види у активирању нових изворишта и развоју регионалних система. Осим за водоснабдевање, велико интересовање влада и за изградњу малих хидроелектрана. Изградња ових објеката доводи до уништавања популација, врста и екосистема у зонама потапања и утиче негативно на водни режим и биодиверзитет.

➤ **Саобраћај:** При изградњи путева уклања се вегетацијски слој, што ремети структуру станишта фауне и доводи до брзе и трајне фрагментације станишта и изолације појединих делова популације. Ово се посебно односи на херпетофауну, јер ове животиње имају ограничену способност за миграције на већим раздаљинама или за насељавање других, мање нарушених подручја.

➤ **Туризам:** Погрешно конципирани принципи развоја туризма, као и прекомерно присуство туриста на овом простору могу довести до угрожавања природних и створених вредности ПП „Златибор“. Посебна активност која може имати негативан утицај је развој ски инфраструктуре.

4.

ДУГОРОЧНИ ЦИЉЕВИ ЗАШТИТЕ, ОЧУВАЊА И УНАПРЕЂЕЊА И ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА ПП „ЗЛАТИБОР“

Дугорочни циљеви заштите, очувања и унапређења и одрживог развоја ПП „Златибор“ су:

- очување природних вредности, посебно биљних врста, њихових станишта, шумских заједница које су заштитног карактера и од великог научног значаја, очување фауне, станишта и локалитета од значаја,

геоморфолошких објеката, хидролошких локалитета и преоне вредности;

- очување и унапређење створених вредности, културно-историјског и споменичког наслеђа;
- одрживо коришћење природних ресурса;
- неутралисање негативних последица појединих појава и процеса који се одвијају у заштићеном подручју, односно санацију, рекултивацију и ревитализацију;
- планско уређење и изградња;
- развој рекреације и туризма;
- развој научно – истраживачког рада;
- популаризација вредности и важности очувања заштићеног подручја;
- побољшање услова живота локалног становништва на територији ПП „Златибор“;
- усклађен развој привредних и пољопривредних активности са заштитом природе и потребама које се намећу након детаљног вредновања природних и створених вредности;
- успостављање еколошке мреже и утврђивање начина управљања.

Остваривање дугорочних циљева заштите, очувања и унапређења и одрживог развоја ПП „Златибор“ оствариће се кроз:

- организацију управљања Парком природе „Златибор“;
- усклађивање планске и програмске документације;
- одређивање локација природних и створених вредности и њихово картирање;
- спровођење прописаних режима заштите;
- успостављање свих видова сарадње са постојећим корисницима подручја и локалним становништвом;
- евидентирање свих угрожавајућих фактора, дефинисање мере за ублажавање или отклањање угрожавајућих фактора;
- формирање базе података о постојећем стању екосистема и постојећим видовима коришћења;
- презентацију и популаризацију природних и културних вредности;
- израду Програма заштите и унапређења посебних природних вредности ПП „Златибор“;
- израду Програма очувања и унапређења културно-историјских вредности;
- мониторинг ретких и угрожених биљних и животињских врста;
- стимулисање одрживог развоја;
- уређење локалитета од значаја;
- обуку кадрова који раде на пословима управљања заштићеним подручјима;
- едукацију локалног становништва и заинтересованих страна;
- обезбеђивање услова за органску пољопривреду и унапређење стања;
- коришћење простора и потенцијалних природних ресурса која се заснива на принципима одрживог коришћења и развоја;
- формирање центара за посетиоце и пунктова за продају сувенира и локалних прехранбених производа;

- сарадњу са локалном самоуправом, државним институцијама и локалним становништвом.

Могуће перспективе одрживог развоја

Како су природне вредности и ресурси основни економски потенцијал, развој овога простора се може усмерити у правцу производње органске (здраве) хране и одрживог туризма (екотуризам, спортско - рекреативни, излетнички, образовни, сеоски и транзитни).

Развој **пољопривредне производње** подручја усмерити на пољопривредну производњу високе природне вредности:

- ✓ развој сточарства традиционалним начином гајења стоке уз примену принципа организоване испаше;
- ✓ интензивну сточарску производњу задржати на тренутно заступљеном нивоу, који још увек није угрожавајући;
- ✓ сакупљање лековитог биља и шумских плодова спроводити организовано, применом стандардне процедуре добијања дозволе од надлежног министарства;
- ✓ развој ратарске и воћарске производње сагледан кроз примену правила органске пољопривредне производње;
- ✓ сертификацију пољопривредних и прехрамбених производа са дефинисаним карактеристикама квалитета производа географског порекла, који могу да се уврсте у сталну хотелијерску понуду подручја или директну продају;
- ✓ концентрисану понуду пољопривредних производа удруживањем произвођача и заједничким тржишним наступом.

Развој **туризма** омогућава атрактиван брдско – планински амбијент, очуване природне средине погодне за рекреативне садржаје (пешачке и бицикличке туре), боравак у природи, презентацију и продају домаћих производа (прехрамбени и производи домаће радиности), приказивање традиционалних занатских поступака и др. Ограничавајући фактори се односе на недостатак смештајних, угоститељских и пратећих туристичких садржаја.

Одрживи туризам треба да допринесе заштити животне средине, социјалном и економском интегритету и унапређењу природних, створених и културних вредности. Треба да пружи могућност посетиоцима да уче, доживе и разумеју природно наслеђе, и да развију свест о заштити.

Екотуризам представља тржишни сегмент који се базира на вођењу и смештају мањих група људи, уз пратњу специјализованих локалних водича, а у циљу едукације, односно презентације и упознавања специфичних карактеристика и вредности простора. Укључивање локалног становништва које ће остваривати корист од екотуризма, јер екотуризам једино на тај начин може остварити свој пуни смисао. Екотуристичке туре су обично излетничког карактера, и одвијају се у виду полудневних, дневних и викенд излета. Треба промовисати коришћење еколошких превозних средстава (бицикли) и пешачење. Неопходно је организовати различите тематске активности, као што су едукативне (пешачке и бицикличке), планинарске, ботаничке и геолошке туре

и сл. Треба укључити фото – сафари и посматрање птица у циљу упознавања и развијања еколошке свести туриста.

Да би се природне лепоте могле туристички валоризовати неопходно је допунити туристичку инфраструктуру центрима за посетиоце (презентација екосистемске разноврсности, био и геодиверзитет) и водичком службом, објектима за краћи одмор, уређеним пешачким стазама и видиковцима, постављањем туристичке сигнализације и информативних табли.

У чврстој вези са екотуризмом је **геотуризам**. Главни природни потенцијали за реализацију геотуризма су репрезентативни геолошки, хидрогеолошки, геоморфолошки и хидролошки облици. Он се може реализовати кроз следеће активности: предавања са циљем упознавања геолошких и геоморфолошких процеса на овом подручју, уређење геолошких стаза, вођене туре за посетиоце, тематске шетње са водичима, трекинг и друге рекреативне активности у близини геолокација, едукативне активности, итд.

Спортско – рекреативни туризам има потенцијала за развој, посебно активности које минимално утичу на природу – бициклизам и планинарење, у оквиру или ван екотура. Поред тога, предео парка природе поседује терене који су изузетно погодни за екстремне спортове, као што је параглајдинг. Постојеће шумске путеве и стазе треба искористити за уређење, обележавање и опремање пешачких и бицикличких стаза како би се добио јединствен парк брдског бициклизма у Србији.

Излетнички туризам такође представља битан сегмент туризма који поседује изузетне потенцијале за развој. Како би овај вид туризма заживео неопходно је приступити селекцији и организованом развоју најпогоднијих излетишта. У том смислу неопходно је побољшати саобраћајну мрежу до појединих излетишта, опремити локалитете одговарајућим угоститељским, санитарним, комуналним и инфраструктурним објектима, извршити пејзажно обликовање простора око објеката, пазећи да се не наруши екосистем који је у основи излетничке понуде.

Сеоски туризам се може развијати у насељима у границама парка природе или у ободним насељима. Да би сеоски туризам оживео на овом подручју неопходна је како едукација чланова домаћинства и финансијска подршка, тако и комунална уређеност, техничка и санитарна опремљеност домаћинства.

Ловни туризам има изузетан потенцијал за развој. Неопходно је оживети и побољшати ловишта смештајним и угоститељским капацитетима, како би се омогућио дужи и садржајнији боравак ловаца на овом подручју.

Транзитни туризам, захваљујући повољном положају у односу на значајне путне правце у близини, могао би да привуче значајан број посетилаца који нису условљени временом и унапред дефинисаним програмом путовања.

5.

АНАЛИЗА И ОЦЕНА УСЛОВА ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ДУГОРОЧНИХ ЦИЉЕВА ЗАШТИТЕ, ОЧУВАЊА И УНАПРЕЂЕЊА И ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА ПП „ЗЛАТИБОР“ И SWOT АНАЛИЗА

Полазећи од чињенице да су дугорочни циљеви заштите, очувања и унапређења и одрживог развоја ПП „Златибор“:

- Просторно дефинисање посебних природних и других вредности;

- Успостављање еколошке мреже и утврђивање начина управљања;
- Посебне активности у циљу унапређења утврђених посебно вредних геоморфолошких локалитета, издвојених заједница реликтних полидоминантних типова шума, као и простора предвиђених за режим заштите првог степена;
- Мониторинг ретких и угрожених биљних и животињских врста;
- Очување и заштита фауне риба;
- Заштита свих елемената животне средине по високим или највише могућим еколошким стандардима и
- Стимулисање одрживог развоја;
- Посета и боравак у заштићеном подручју чиме се испољавају научно истраживачка, образовна, васпитна, општекултурна функција заштите, чиме се оправдава јавни интерес у вези очувања и заштите природе.

За остварење планираних циљева заштите, очувања и унапређења заштићеног подручја морају се створити претпоставке и обезбедити услови што, по приоритетима, подразумева:

- **Доношење програмских и планских докумената и њихову верификацију** (приоритетни, орочен услов који се односи на обавезу управљача и израду: Плана управљања, Годишњег програма управљања, Правилника о унутрашњем реду и чуварској служби као и Одлуку о накнадама за коришћење ПП „Златибор“);
Управљач ради на доношењу свих управљачких докумената и на добијању сагласности од стране надлежног Министарства у законским роковима. Израда Плана управљања је само један од услова који се тренутно испуњавају, а оцена је да ће овај приоритетни услов бити испуњен у задатим роковима.
- **Организационо, кадровско и техничко опремање управљача** (технолошки услов, који подразумева опремљеност управљача кадровима, пословним простором, другим објектима и средствима рада, опремљеност заштићеног подручја комуналном и саобраћајном инфраструктуром и уређеним местима и објектима за рекреацију и боравак посетилаца);
Овај услов је делимично испуњен, и то у делу који се односи на управљача. Управљач је организационо, кадровско и технички спреман за реализацију највећег дела активности у заштићеном подручју. У наредном периоду очекује се постепено решавање и других, појединих питања, посебно на испуњењу услова везаним за набавку средстава за рад, бољу опремљеност и уређење заштићеног подручја.
- **Међусобно разумевање и сарадња свих институција – корисника ПП „Златибор“** (координацију рада управљача, корисника заштићеног подручја, службе заштите природе и надлежних органа);

Услов недовољно испуњен. Предпоставља сталну координацију управљача и корисника заштићеног подручја као и надлежних органа, која неретко не зависи само од управљача.

- **Учешће и подршка локалне самоуправе и Министарства у реализацији циљева** (услов који значи брзо и ефикасно решавање по питањима и предметима који се односе на активности управљача и других заинтересованих правних и физичких лица на заштићеном подручју од стране надлежних органа и институција на државном и локалном нивоу, санкционисање непримерених и непрописних радњи и подршку процесима и поступцима усаглашавања јавног/општег, локалног и појединачног интереса у корист интереса очувања природе и животне средине);
Овај услов је недовољно испуњен и може представљати проблем у спровођењу Плана управљања у наредном десетогодишњем периоду. Услов је испуњен у делу подршке надлежног Министарства и активности надлежних инспектора за заштићено подручје, као и сарадње са МУП-ом. У делу других заинтересованих правних и физичких лица, институција на републичком и локалном нивоу, санкционисања непрописних радњи у корист интереса очувања подручја, управљач ће своје активности усмерити на што бољу сарадњу са локалном самоуправом, информисање и популаризацију заштићеног подручја.
- **Учешће и подршка локалног становништва у реализацији циљева** (социјални услов, који подразумева еколошки свесно и одговорно локално становништво, са прихватљивим стандардом и перспективом живота на заштићеном подручју);
Овај услов је најмање испуњен, јер подручје ПП „Златибор“ одликује релативно мала густина насељености, незадовољавајућа старосна структура локалног становништва, неравномерне потребне инфраструктуре за развој пољопривреде, сточарства и свих облика туризма. Иако је сарадња са локалним становништвом релативно добра и стално се унапређује, евидентно је да део локалног становништва заштиту подручја и даље доживљава као ограничење, а не као шансу за одрживи развој и бољи живот. Едукативни пројекти усмерени према локалном становништву могу дати веће резултате у остваривању циљева заштите и унапређења подручја.
- **Учешће и подршка научних и истраживачких институција у остварењу дефинисаних циљева;**
Управљач нема кадровске капацитете за обављање научних и истраживачких активности, па стога овом услову увек посвећује посебну пажњу. Добродошло је учешће сваке заинтересоване научне и истраживачке институције, чије активности се одвијају сходно законској регулативи и режимима заштите, а које доприносе остварењу дефинисаних циљева.
- **Обезбеђење финансијских средстава и законских инструмената** (економски услов, који подразумева трајно и стабилно финансирање Плана

управљања на основу Закона о заштити природе и Уредбе проглашењу подручја ПП „Златибор“);

Овај услов мора бити испуњен у целости, јер обезбеђење неопходних финансијских средстава (из средстава Министарства - Буџета РС, делатности Управљача и из средстава од наплате накнада за коришћење заштићеног подручја, као и других извора), морају бити трајна и стабилна у циљу реализације свих планираних активности.

У оквиру сагледавања неопходности, обима и мера заштите подручја, значајан аспект представља процена могућих ефеката заштите природних вредности подручја са друштвеног и економског становишта. Парк природе „Златибор“ као веће интегрално подручје очуване изворне природе од изванредног је националног значаја, што има и своју економску валоризацију, како на локалном, тако и на ширем републичком плану. Међутим, непосредни социо – економски ефекти заштите природе зависе од интерних и екстерних фактора који могу да подрже, или пак да угрозе заштиту Парка природе „Златибор“.

SWOT анализа представља аналитичку методу којом се дефинишу критични фактори који имају највећи утицај на пословање предузећа на тржишту. Она се обавља кроз матрицу коју чине четири битна елемента (поља):

- S – Strengths (снаге),
  - W – Weaknesses (слабости),
  - O – Opportunities (шансе и могућности),
  - T – Threats (опасности и претње).
- S – Strengths (снаге)

- ✓ јединствен простор, очувана природа;
- ✓ подручје изванредних рекреативних и терапеутских својстава;
- ✓ очувани природни ресурси (бројни водотокови и извори, шуме, бројне врсте лековитог биља и гљива...), као и у знатној мери очувана стопа биодиверзитета;
- ✓ повољан географски положај и близина значајних саобраћајница (магистрални пут);
- ✓ очуваност квалитета ресурса (воде, ваздуха и земљишта) као значајан фактор за производњу здраве хране;
- ✓ могућности за развој органске пољопривреде и производње здраве хране која је већ препознатљива по својој традицији и квалитету и има реалних претпоставки за продор на страна тржишта;
- ✓ повољни природни услови за креирање разноврсне и богате туристичке понуде, базиране на валоризацији туристичке регије западне Србије;
- ✓ започет развој еко и руралног туризма укључивањем смештајних капацитета сеоских домаћинстава једног броја насеља у туристичку понуду;
- ✓ историја и традиција Златибора који има своју националну вредност и одређење, и својом симболиком доприноси промоцији заштићеног подручја, односно заштити природе.

W – Weaknesses (слабости),

- ✓ неравномерна развијеност општина, заостајање и висок степен незапослености, односно неразвијеност већине насеља у заштићеном подручју;
- ✓ негативне тенденције у структури становништва – натпросечна старост становника, лоша квалификациона структура, непрекидно смањење броја становника и одлив младог и стручног кадра у веће градске центре;
- ✓ нерешени комунални и други проблеми који угрожавају стање животне средине и природе, као што су проблеми дивљих депонија и неадекватно одлагање отпада; непостојање канализационе мреже у селима и пречишћавања вода, нерешен проблем уклањања животињског отпада, итд.;
- ✓ недостатак организованог откупљивања и пласирања пољопривредних производа;
- ✓ недостатак смештајних капацитета и непознавање могућности и начина бављења сеоским туризмом локалног становништва;
- ✓ недостатак капацитета и средстава за покретање и реализацију развојних програма усклађених са потребама заштите природе;
- ✓ ниска еколошка свест локалног становништва и незаинтересованост за решавање проблема заштите животне средине и за очување природе;

O – Opportunities (шансе и могућности),

- ✓ парк природе, атрактивно јединствено природно добро, као фактор одрживог развоја ширег подручја;
- ✓ подршка локалних самоуправа (општина) заштити подручја израдом планских и развојних документима;
- ✓ брендирање традиционалних пољопривредних производа по којима је Златибор познат и њихово пласирање на удаљена тржишта, с препознатљивим предзнаком заштићеног подручја;
- ✓ обнављање традиционалних заната и оживљавање сеоских домаћинстава и непосредно у вези стим, обогаћивање туристичке понуде различитим садржајима сеоског, еко туризма;
- ✓ организован откуп лековитог биља, гљива и других производа у складу с прописаним контингентима;
- ✓ развој предузетништва и поправљање структуре становништва, задржавање младих и повећање њихове запослености;
- ✓ обједињавање културолошког идентитета Златибора (културне манифестације, обичаји и др.) с његовим природним вредностима у јединствени појам (бренд) за промоцију заштите;
- ✓ коришћење близине магистралног пута и пограничног подручја за унапређење и проширење туристичке понуде;
- ✓ приступ различитим развојним фондовима;
- ✓ реализација међународних пројеката заштите природе;
- ✓ веза са другим природним добрима.

T – Threats (опасности и претње).

- ✓ прекомерна градња објеката, саобраћајне и друге инфраструктуре и деградација простора;
- ✓ неуважавање мера заштите природе приликом различитих радова и активности на заштићеном подручју и планирање и реализација пројеката који нису у складу са концептом заштите;
- ✓ убрзани развој туризма, сезонски прилив становника и повећана посета из оближњих туристичких центара и њихов негативан утицај (отпад, отпадне воде, бука...);
- ✓ прекомерно сакупљање дивљих врста;
- ✓ загађење здраве хране неконтролисаним или нестручним употребом пестицида, вештачких ђубрива и других хемијских средстава у пољопривреди;
- ✓ неизвесно обезбеђење потребних финансијских средстава;
- ✓ развој скијалишта и изградња скијашке инфраструктуре.

Нарочити задатак у поступку спровођења заштите Парка природе „Златибор“, представља развијање свести јавности о изузетним природним вредностима овог подручја, и то не само унапређење свести локалног становништва као партнера у заштити, већ и свести јавности на најширем плану. Годинама уназад, оближња (туристичка) насеља Палисад и Партизанске воде постала су мера своје супротности, јер су својим нарастањем „уништила сопствене туристичке вредности ради којих су и настала“. Претерана урбанизација ових планинских туристичких центара представља пример и

опомену у управљању заштићеним подручјем Златибора, али истовремено, даје замашан задатак промене свести најшире јавности о Златибору – не као гломазној згуснутој насеобини смештеној у природи, већ јединствене заталасане висоравни широких пашњака и златних борових шума, по којима је Златибор одвајкада био познат. Повратак Златибора као симбола нетакнуте узбудљиве природе у свести грађана допринеће и побољшању социо – економских ефеката заштите.

6.

АКТИВНОСТИ И МЕРЕ НА ЗАШТИТИ, ОДРЖАВАЊУ, ПРАЋЕЊУ СТАЊА И УНАПРЕЂЕЊА ПРИРОДНИХ И СТВОРЕНИХ ВРЕДНОСТИ ПАРКА ПРИРОДЕ „ЗЛАТИБОР“

Приоритетне активности и мере на заштити, одржавању, праћењу стања и унапређењу природних и створених вредности су:

1. Израда неопходне планске и друге документације:

- ✓ Плана управљања за период од 10 година, Годишњег програма управљања и Извештаја о остваривању годишњег Програма управљања. Сагласност на ова акта даје Министарство надлежно за послове заштите животне средине и обавеза доношења регулисана је Законом о заштити природе и Уредбом о проглашењу Парка природе „Златибор“;
- ✓ Привремени програм газдовања шумама сопственика, за све општине, са посебним освртом на шуме сопственика у оквиру ПП „Златибор“
- ✓ Усаглашавања шумских, ловних, водопривредних и других основа и програма који обухватају Парк природе „Златибор“ са Просторним планом Републике Србије;
- ✓ На територији Парка природе „Златибор“ налазе се делови или целокупне газдинске јединице и то: ГЈ „Борова Глава“, ГЈ „Црни врх – Гола брда“, ГЈ „Црни врх – Љесковац“, ГЈ „Јасеново – Божњетићи“, ГЈ „Мокра гора – Пањак“, ГЈ „Муртеница“, ГЈ „Семегњевска гора“, ГЈ „Торник“, ГЈ „Шарган“ и ГЈ „Чавловац“ за које се у складу са Законом о шумама раде основе газдовања шумама, а у оквиру усаглашавања са Актом о заштити раде се измене и допуне основа газдовања шумама.

Ред. бр.	Газдинска јединица	Површина ha	Период важности
I	Шумско газдинство „Ужице“ – Ужице и „Пријепоље“ - Пријепоље		
1.	„Борова Глава“	2.218,48	2016 – 2025.
2.	„Црни врх – Гола брда“	943,20	2017 – 2026.
3.	„Црни врх – Љесковац“	1.494,60	2011 – 2020.
4.	„Јасеново – Божњетићи“	29,55	2013 – 2022.
5.	„Мокра гора – Пањак“	2.366,18	2015– 2024.
6.	„Муртеница“	2.613,63	2010 – 2019.
7.	„Семегњевска гора“	1.620,77	2011 – 2020.
8.	„Торник“	1.601,05	2009 – 2018.
9.	„Чавловац“	1.528,36	2009 – 2018.

2. Доношење правних аката о заштити за споменике културе и етно целине ПП „Златибор“: Уређење културно – историјских споменика и објеката споменичког наслеђа у оквиру Парка природе „Златибор“ вршиће се кроз планирање и уређење простора, кроз документацију, техничку заштиту и презентацију. Заштита споменика културе и етно целина може се једино реализовати уз помоћ надлежних институција из области заштите споменика културе, односно Завода за заштиту споменика културе Републике Србије, Министарства културе, локалне самоуправе и пре свега локалног становништва које мора препознати значај очувања вредних културно -историјских споменика.

3. Обележавање природног добра, односно зона режима I и II степена заштите и спољне границе Парка природе „Златибор“ – Јавно предузеће

„Србијашуме“ као Управљач Парком природе „Златибор“ има обавезу да обележи заштићено природно добро, његову спољну границу и границе површина на којима су утврђени режими заштите I, II и III степена. Заштићено природно добро обележава се постављањем: ознаке заштићеног природног добра, ознака граница и зона режима различитих степена заштите. Обележавање је регулисано Правилником о обележавању заштићених природних добара („Службени гласник РС“, број 30/92, 24/94 и 19/96).

Утврђене целине	Површина (ха)
Локалитети са режимом заштите I степена	
Виогор	249,94
Црни Рзав	374,96
Клисура Увца – 3а	129,01
Клисура Увца – 3б	75,49
Клисура Увца – 3ц	916,59
Клисура Гриже	222,83
Укупно I степен:	1.968,89
Локалитети са режимом заштите II степена	
Семегњевска Гора – Црни Рзав – Чавловац	5.858,89
Бијеле воде	523,74
Рибничко језеро	283,42
Равни Торник	293,74
Чигота	3.910,35
Клисура Катушнице	220,35
Муртеница	2.466,68
Подручје око клисуре реке Увац	5.688,72
Укупно II степен:	19.255,59
Локалитети са режимом заштите III степена	
Укупно III степен:	20.698,78
Укупно Златибор:	41.923,26

4. Реконструкција и конзервација објеката градитељског наслеђа, пре свега у познатим и очуваним етно целинама – подручје Парка природе „Златибор“ представља подручје где су се задржали традиционални облици

производње. Такође Парк природе „Златибор“ представља подручје са великим бројем објеката градитељског наслеђа који полако почињу да попуштају под утицајем зуба времена. Ти објекти се морају пре свега адекватно заштитити и конзервирати уз помоћ надлежних институција. Управљач ће бити иницијатор, уз помоћ надлежних министарстава и локалне самоуправе, израде Програма реконструкције и конзервације објеката градитељског наслеђа и налажења начина и извора финансирања за њихову реализацију превасходно реконструкцију (стarih воденица, ваљарица и сличних објеката).

5. Реинтродукција ишчезлих биљних и животињских врста – полазећи од тога да је подручје Парка природе „Златибор“ некада насељавао велики број биљних и животињских врста као и да је изван број врста ишчезао, циљ Управљача биће реинтродукција извесног броја истих.

6. Заштита и унапређење популације ретких и угрожених врста флоре и фауне и специфичних станишта – најзначајније врсте које је и Завод за заштиту природе препознао су *Echium russicum* (змиоглавка), *Gentiana lutea* L. Subsp. *Symphuandra* (линцура), *Silene pusill* subsp. *Monachorum* (монашки пупавац), *Cerasium malyi* subsp. *serpentini* (Малијев серпентински тичинац). Поред ових врста ту су и сви представници фамилије орхидеја (*Orchidaceae*). Станишта ових врста је неопходно сачувати а бројност њихових популација пратити и по могућству проширити на територији Парка природе „Златибор“. Управљач ће у циљу заштите и унапређења, спроводити посебне мере контроле илегалног сакупљања популација свих ретких и угрожених врста флоре и фауне, картирати стабла на којима су забележене природне дупље и шупљине које су значајне за гнездење птица дупљашица.

7. Пошумљавање голети као и рекултивација старих рударских површинских копова – реализоваће се у складу са Плановима пошумљавања који су прописани основама газдовања шумама за државне шуме чији је корисник ЈП „Србијашуме“ Београд. За шуме сопственика, сходно Програмима газдовања који се доносе на годишњем нивоу уз сагласност Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде - Управе за шуме, планираће се радови на пошумљавању шумског земљишта. За радове на пошумљавању суфинансирање ће се обезбедити у оквиру Програма коришћења средстава Буџетског фонда за шуме Р. Србије. Површине на којима се утврди присутност ерозионих процеса биће предмет санације кроз разне видове пошумљавања. Такође ући ће се у процес рекултивације старих површинских копова, превасходно на локалитету „Лиска“.

8. Развој сеоског и спортско – рекреативног туризма базираног на традиционалном сеоском гостопримству, производњи еколошки исправне хране. Основно тежиште туристичке инфраструктуре треба да буду насељена места (села) у околини природног добра, у смислу обнављања и осавремењавања постојећих туристичких објеката, преуређења објеката народног градитељства (стarih напуштених кућа, воденица, итд...) у објекте туристичке понуде. У селима треба развијати туристичку понуду у смислу етно туризма.

7. ПРИОРИТЕТНИ ЗАДАЦИ НАУЧНОИСТРАЖИВАЧКОГ И ОБРАЗОВНОГ РАДА У ПАРКУ ПРИРОДЕ „ЗЛАТИБОР“

Парк природе „Златибор“ има посебну вредност за регион западне Србије као простор мало загађених основних елемената природне средине, изражене биолошке разноврсности, атрактивне геоморфологије, разгранате речне мреже,

особености народног градитељства и традиционалног начина живота. Природно добро треба да буде полигон комплексних научних истраживања са циљем валоризације и мониторинга природних вредности.

Полазећи од природних и створених вредности које чине темељне вредности подручја Парка природе „Златибор“, а у складу са решење о условима заштите природе за израду Плана управљања за ПП „Златибор“ 2018-2027, приоритетни задаци научног рада су:

- ✓ спровођење мониторинга угрожених врста флоре: змијоглавка (*Echium russicum*), линцура (*Gentiana lutea subsp. symphiandra*), Монашки пуцавац (*Silene pusilla subsp. monachorum*), Малијев серпетински тичинац (*Cerastium malyi subsp. serpentini*), представници орхидеја (фам. *Orchideaceae*)
- ✓ праћење стања и бројности орхидеја на одабраним локацијама;
- ✓ праћење стања популације линцуре, на познатим и новооткривеним локацијама, као и предузимање свих мера заштите и очувања да се њихова бројност сачува или повећа;
- ✓ истраживање станишта која су слична стаништима врста Монашки пуцавац (*Silene pusilla subsp. monachorum*) и Малијев серпетински тичинац (*Cerastium malyi subsp. serpentini*), ради утврђивања постојања ових врста на другим локалитетима;
- ✓ утврђивање присуства инванзивних врста биљака, мапирање њихових станишта и планирање мера на контроли њиховог ширења и сузбијања.
- ✓ спровођење мониторинга угрожених врста фауне: мрки медвед (*Ursus arctor*) и вук (*Canis lupus*);
- ✓ регистровати станишта мрког медведа и коридоре дисперзије и размотрири могућности формирања система хранилишта ради превенције и умањења штета на имовини локалног становништва
- ✓ реинтродукција ишчезлих биљних врста;
- ✓ реинтродукција животињских врста које су некада настањивале подручје Златибора, или чија је бројност на ниском нивоу: дивокоза (*Rupicapra rupicapra*) и велики тетреб (*Tetrao urogallus*);
- ✓ успостављање мониторинга птица, са посебним аспектом на врсте од националног и међународног значаја, као и НАТУРА 2000 врсте, евидентирање и картирање гнезда птица грабљивица (пречника $\geq 40\text{cm}$).
- ✓ очување и унапређење стања шумских екосистема;
- ✓ успостављање еколошке мреже;
- ✓ очување шумских заједница од значаја за подручје.

Управљач ће обезбедити услове за организовање и реализацију научно истарживачких, културних, информативно промотивних, пропагандних и других активности.

Приликом издавања сагласности институцијама за спровођење научно истарживачког рада Управљач ће захтевати извештај о резултатима истраживања, које ће уносити у базу података Управљача.

Образовно – васпитна функција – заснива се на подизању свести становништва о потреби заштите природних вредности и потенцијала подручја.

Локалне самоуправе усвојиле су стратешке развојне планове, који простор подручја планираног за заштиту третирају као један од битних социо – економских фактора развоја. Развијањем успешне комуникације и сарадње са представницима локалне самоуправе, дефинисало би се и обезбедило наменско, контролисано одрживо коришћење у оквиру управљања заштићеним добром. С тога примарни задаци образовног рада у оквиру Парка природе „Златибор“ су:

- ✓ едукација локалног становништва у области заштите природних и створених вредности Парка природе „Златибор“;
- ✓ едукација локалног становништва у области туристичке валоризације подручја Златибора;
- ✓ подизање нивоа свести локалне заједнице у циљу очувања биодиверзитета Парка природе „Златибор“;
- ✓ едукација локалног становништва у области одрживог коришћења шумских плодова, лековитог биља и гљива;
- ✓ едукација свих корисника Парка природе „Златибор“ у области спровођења прописаних режима заштите;
- ✓ едукација локалног становништва у области одрживог управљања отпадом;
- ✓ едукација локалног становништва о значају мрког медведа, биологији врсте и штетама које он наноси.
- ✓ очување и унапређење објеката геоморфолошког наслеђа.

ПП „Златибор“ карактерише се богатством флоре и фауне и може бити предмет разних научних истраживања. Богатство флоре и фауне ће се пратити истраживањим и мониторинзима.

8. ПЛАНИРАНЕ АКТИВНОСТИ НА ОДРЖИВОМ КОРИШЋЕЊУ ПРИРОДНИХ ВРЕДНОСТИ, РАЗВОЈУ И УРЕЂЕЊУ ПАРКА ПРИРОДЕ „ЗЛАТИБОР“

На подручју Парка природе „Златибор”, планиране активности на одрживом коришћењу природних вредности, развоју и уређењу су:

- ✓ **просторно дефинисање грађевинских подручја:** регулисаће се доношењем секторских - гранских планова и програма, урбанистичких

планова, као и програма уређења грађевинског земљишта путем примене: Просторног плана подручја посебне намене Парка природе природе „Златибор“ НП „Тара“ и СРП „Увац“, просторним плановима Општина Чајетина, Ужице, Прибој и Нова Варош. Просторним планом Републике Србије од 2010. до 2020. године („Сл.гл.РС“ бр. 88/10) у оквиру приоритетних активности за област заштите природе (део 1.3.2. Заштита и одрживо коришћење природног наслеђа, предвиђена је израда и доношење просторних планова подручја посебне намене за већа заштићена подручја у која спада и подручје ПП „Златибор. Управљач, ће узети активно учешће у изради, доношењу и реализацији планских аката заједно са свим другим институцијама и носиоцима заштите и развоја подручја Златибор;

- ✓ **стимулисање изградње јавних садржаја, пре свега у зонама викенд и другог туризма:** локалне самоуправе општине Чајетина, Ужице, Прибој и Нова Варош на чијим територијама се простире заштићено подручје, своје развојне потребе, интересе и циљеве ближе ће дефинисати кроз стратешке и акционе програме а у складу са Просторним планом Републике Србије односно Просторним планом подручја посебне намене Златибора, у вези са привредним развојем, организовањем мреже центара и насеља, уређењем грађевинских подручја постојећих насеља, објеката јавних служби, објеката заједничке комуналне опреме и др., чија је окосница здрава и очувана животна средина и природа. Управљач ће узети активно учешће у реализацији програма;
- ✓ **изградња водних објеката:** предвиђена је изградња бране са акумулацијом у складу са Уредбом о утврђивању Водопривредне основе Републике Србије и Законом о просторном плану Републике Србије („Сл.гл.РС“, број 80/2010) Планирана брана са акумулацијом „Клак“ треба да има вишенаменски карактер и користила би се за производњу електричне енергије и друге сврхе.
- ✓ **дефинисање капацитета туристичких објеката у циљу побољшања квалитета услуга:** Просторним планом Републике Србије, у складу са основним дугорочним циљевима, концептом и критеријумима развоја и организације туристичке понуде, ово подручје припада туристичкој регији са могућношћу развоја зимских спортова и летњим рекреативним и еколошким активностима. Планиране активности су предвиђене у оквиру секундарних функција заштите. Оне се могу развијати само у складу са заштитом и предложеним режимима заштите заштићеног природног добра.
- ✓ **усмеравање новоградње према сеоским насељима:** туризам, рекреација и спорт у оквиру заштићеног подручја намењени су посетиоцима чија је мотив нископланински, брдски и водни спортско-рекреативни туризам, еколошки, етнолошки, споменички и сеоски туризам. За развој набројаних видова туризма неопходно је градити туристичка насеља, пунктове, односно туристичка села и села са туристичком функцијом.
- ✓ чување и одржавање заштићеног подручја, уредности, чистоће, амбијенталне разноврсности и лепоте предела;

- ✓ сакупљање, конзервација, чување и приказивање предмета, алата и опреме везаних за традиционални сеоски живот, обичаје и фолклор локалног становништва;
- ✓ очување и реконструкција објеката споменичког наслеђа и уређење места на којима се ти објекти налазе;
- ✓ одрживо коришћење минералних сировина;
- ✓ **усмеравање традиционалне пољопривредне производње, као и подстицање органске пољопривредне производње:** остварење циља могуће је кроз развој пољопривреде и реструктурирање аграрног сектора ради повећања тржишне конкурентности локалних пољопривредних производа. За остварење циља неопходно је реализовати активности у области ревитализације села и развоја традиционалних облика пољопривредне производње, односно дати подршку развоју сточарства, традиционалној производњи, успостављању робне марке и популаризацији органске пољопривреде. Један од начина реализације низа пројеката у сарадњи са надлежним министарствима уз иницирање од стране Управљача.
- ✓ **дефинисање простора за развој и унапређење сточарства сагласно традиционалним областима међу којима могу бити и шумска земљишта која су пашњачког типа, а нису предвиђена за пошумљавање:**
  - хетерогени природни услови који пружају могућност асортимана понуде квалитетних пољопривредно - прехранбених производа;
  - пашњачке површине погодне за екстензивно напасање стада крупне и ситне стоке;
  - богате природне травне заједнице значајне за производњу овчијег, говеђег и козјег млека и њихових прерађевина високог квалитета;
  - повољни природни услови за комерцијалну производњу разноврсног коштичавог и бобичастог (малина) воћа;
  - низак ниво хемизације пољопривреде и постојање природних - семиприродних екосистема (шуме, пашњаци, ливаде) за органску пољопривреду;
  - планински пашњаци значајни за пчелиње испаше и сакупљање лековитог биља;
  - препознатљиво име порекла и квалитет разноврсних локалних пољопривредно прехранбених производа
- ✓ **усмеравање шумарства у правцу повећања површина под високим шумама, као и газдовање шумским површинама у приватном власништву у складу са средњорочним програмом газдовања на целој територији ПП „Златибор“:** циљ који је дефинисан у планским актима који се раде у складу са Законом о шумама а то су :
  - План развоја шумске области;
  - Основе газдовања шумама за 9 газдинских јединица које покривају подручје ПП „Златибор“;
  - Програми газдовања за шуме сопственика.

- ✓ **развој свих услужних делатности које по свом обиму и карактеру нису у супротности са основним принципима заштите и основним вредностима ПП „Златибор“:** услужне делатности везане су пре свега за сектор туризма, али и ЈП „Србијашуме“ као управљач пружаће одређене услуге посетиоцима заштићеног подручја. Такође сходно Закону о заштити природе а на основу Уредбе, Управљач је донео Одлуку о накнадама за коришћење заштићеног подручја којом се („Службени гласник РС“, број 22/18);
- одређује врста и обвезници накнаде за коришћење заштићеног подручја;
- утврђује основица и врста стопе за обрачун накнаде (за обављање делатности, за коришћење посебно уређених или погодних терена за поједине намене коришћења, за коришћење имена и знака заштићеног подручја и за коришћење услуге управљача заштићеног подручја, и др);
- прописати ближа мерила за одређивање вредности стопе односно јединичног износа накнаде и
- уређују питања у вези начина наплате накнаде;
- ✓ **афирмација спорта и рекреације:** афирмација спорта и рекреације може се реализовати у оквиру развоја свих планираних видова туризма: зимски туризам, еко, етно, агро, сеоски и др.;
- ✓ **узгој ловне дивљачи у за то предвиђеним просторима - ловиштима отвореног типа:** дефинисаће се кроз ловне основе које ће бити усаглашене са Уредбом о проглашењу ПП „Златибор“. Заштићено подручје обухвата територије и делове територија три ловишта: „Златибор“ којим газдује истоимено ловачко удружење из Чајетине, „Торник – Чавловац“ и „Шарган“ „Црни врх – Љесковац“, којима газдују ЈП „Србијашуме“ преко својих делова ШГ „Ужица“ и ШГ „Пријепоља“. Највећи део заштићеног подручја се налази у оквиру ловишта „Златибор“. Ловиште „Торник – Чавловац“ је својом територијом „уметнуто“ у ловиште „Златибор“ и налази се у његовом северном делу, обухватајући просторе истоимених географских локалитета. Ловиште „Шарган“ које се налази на рубу северозападне границе ПП „Златибор“. Главне гајене врсте дивљачи су срна, дивља свиња, зец, а лове се и предатори (претежно вук и лисица). Ловиште „Црни врх – Љесковац“ је типично планинско ловиште и налази се на самом јужном ободу предметног подручја, обухватајући простор дуж леве обале Увца. Гајене врсте дивљачи су, слично као и у претходним случајевима, срна, дивља свиња, зец и предатори. Потенцијали дивљачи као природног ресурса на подручју Златибора су значајно већи од садашњег стања и пројекција. Атрактивност Златибора као туристичког центра може бити допуњена и адекватном ловном понудом и разним другим, неловним садржајима везаним за дивљач (фото – сафари, различити едукативни програми, пројекти реинтродукције и обогаћивања аутохтоне ловне фауне и сл.). У случају јачег интересовања за сектор ловства као допуне класичној туристичкој понуди, може се размишљати и о формирању ограђених ловишта са алохтоним примерцима дивљачи (муфлон, јелен лопатар нпр.), парковима дивљачи и томе слично;

- ✓ **развој спортског риболова на строго контролисаним деловима појединих водотокова:** Риболовне воде на простору Парка природе припадају Рибарском подручју „Златибор“, на чије је проглашење Министарство заштите животне средине дало сагласност број 324-07-21/2017-03 од 17. јануара 2018. године. Управљач односно Јавно предузеће за газдовање шумама „Србијашуме“ је корисник Рибарског подручја. Рибарско подручје „Златибор“ користи се за рекреативни риболов у складу са законом и Уредбом о проглашењу Парка природе „Златибор“;
- ✓ узгој и плантажно гајење лековитог биља;
- ✓ стручно оспособљавање запослених и едукација становништва за противпожарну заштиту као и набавка неопходне опреме (алата, механизације) за потребе противпожарне заштите;
- ✓ научноистраживачки и образовни рад;
- ✓ **контролисано сакупљање шумских плодова, лековитог и ароматичног биља са природних станишта:** Вршиће се у складу са Уредбом о стављању под контролу коришћења и промета дивље флоре и фауне („Службени гласник РС“, број 31/05, 45/05-исправка, 22/07, 38/08, 09/10 и 69/11). Сакупљање, коришћење и промет заштићених врста ставља се под контролу ради обезбеђивања њиховог одрживог коришћења спречавањем сакупљања тих врста из природних станишта у количинама и на начин којим би се угрозио њихов опстанак у будућности, структура и стабилност животних заједница. У Уредби су наведене заштићене врсте дивље флоре и гљива које су стављене под контролу, као и дивље врсте фауне. Министарство надлежно за послове заштите животне средине издаје дозволу за сакупљање заштићених врста (*лековитог биља, шумских плодова, гљива, и др.*) у комерцијалне сврхе по претходно прибављеном мишљењу Завода за заштиту природе Србије. Завод за заштиту природе Србије предлаже Министарству количине заштићених врста које се сакупљају у комерцијалне сврхе до 31. децембра текуће за наредну годину. Министарство животне средине објављује Конкурс за издавање дозвола за текућу годину до 1. марта. Конкурсом је дефинисано ко има право учешћа на конкурс. Уредбом је регулисано сакупљање заштићених врста у заштићеним природним добрима. Сакупљање заштићених врста ради коришћења односно стављања у промет не може се вршити на подручју заштићеног природног добра, осим ако прописима о режиму заштите природног добра није другачије одређено. У случају да прописом о заштити природног добра на подручју тог добра или делу подручја није забрањено сакупљање заштићених врста ради коришћења односно стављања у промет, Министарство заштите животне средине издаће дозволу за сакупљање организацији која управља заштићеним природним добром односно Управљачу. Овом одредбом жели се постићи потпуна контрола над сакупљањем дивљих врста флоре и фауне у заштићеним подручјима, односно жели се постићи циљ да управљачи буду ти који ће имати увид у целокупну количину која се скупља, да контролишу сакупљаче заједно са надлежним инспекторима, да спроводе програм обуке сакупљача као и да у складу са Законом о заштити животне средине,

наплаћују накнаде од сакупљача. У циљу правилног сакупљања заштићених врста Уредбом је регулисано да правна лица и предузетници који се баве сакупљањем заштићених врста дужни су да организују стручну обуку или други облик рада са сакупљачима заштићених врста, да сваке године изврше проверу знања сакупљача и да сакупљачима издају ПОТВРДУ о стручној оспособљености са роком важења за сакупљачку сезону. Физичко лице може да сакупља заштићене врсте у комерцијалне сврхе под условом да има потврду о стручној оспособљености за сакупљање заштићених дивљих врста флоре и фауне. Јавно предузеће „Србијашуме“ Београд управља ПП „Златибор“ и једино оно може добити дозволу за сакупљање од Министарства заштите животне средине и једино оно може да организује, сакупља, издаје потврде о оспособљености сакупљача на територији ПП „Златибор“.

9. ПРОСТОРНА ИДЕНТИФИКАЦИЈА ПЛАНСКИХ НАМЕНА И РЕЖИМА КОРИШЋЕЊА ЗЕМЉИШТА У ПАРКУ ПРИРОДЕ „ЗЛАТИБОР“

Уредбом о проглашењу Парка природе „Златибор“ на подручју ПП „Златибор“ утврђена су три режима заштите (режим заштите представља скуп

мера и услова којима се одређује начин и степен заштите, коришћења, уређења и унапређења заштићеног природног добра), односно:

➤ **режим заштите I степена.** На површинама на којима је утврђен режим заштите I степена спроводи се строга заштита, којом се омогућавају процеси природне сукцесије и очување станишта и животних заједница у условима дивљине. Осим забрана радова и активности прописаних у режиму III и II степена заштите, у режиму заштите I степена забрањује се и:

1. коришћење природних ресурса и изградња објеката;
2. слободна, неконтролисана посета и обилазак, кретање ван постојећих путева и специјално утврђених стаза.

Радови и активности ограничавају се на:

1. радове и активности на научна истраживања и праћење природних процеса;
2. контролисану посету у образовне, рекреативне и општекултурне сврхе, а које нису у супротности са циљевима очувања природних вредности;
3. спровођење заштитних, санационих и других неопходних мера у случају пожара, природних непогода, удеса, реконструкције, санација и одржавања постојећих објеката од посебног значаја као што су постојећи објекти електроенергетске мреже и мреже за транспорт и дистрибуцију природног гаса, болести и пренамножења одређених биљних и животињских врста.

➤ **режим заштите II степена.** На површинама на којима је утврђен режим заштите II степена спроводи се активна заштита ради очувања и унапређења природних вредности, посебно кроз мере управљања популацијама дивљих биљака и животиња, одржање и побољшање услова у природним стаништима и традиционално коришћење природних ресурса. Осим забрана радова и активности у режиму III степена заштите, у режиму заштите II степена забрањује се и:

1. изградња викендица и других породичних објеката за одмор;
2. изградња јавних скијалишта;
3. изградња ветрогенератора;
4. изградња рударских објеката;
5. експлоатација минералних сировина, тресета и материјала речних корита;
6. привредни риболов;
7. изградња објеката за рециклажу и спаљивање отпада и образовање депонија отпада;
8. измена морфологије терена, односно извођење радова који би могли да униште или наруше геоморфолошке и хидролошке карактеристике подручја;
9. превођење вода и измена хидродинамичких карактеристика и режима потока и река, као и сви други радови и интервенције које могу

- утицати на измену хидролошког режима подземних и површинских вода;
10. изградња хидротехничких објеката (брана – акумулација), преграђивање и регулација водотока, као и изградња хидроелектрана на водотоцима или њиховим деловима који су клисурастог или кањонског типа, или им акумулације залазе у клисурасте и кањонске делове водотока;
  11. промена намене водног земљишта;
  12. изградња септичких јама пропусног типа и свако испуштање отпадних и осочних вода у водоток и земљиште;
  13. предузимање радњи и активности које би уништиле, измениле или нарушиле геоморфолошке и хидролошке карактеристике Гостиљског и водопада Скакавац;
  14. обављање интервенција и активности које неповољно утичу на станишта или строго заштићену дивљу врсту биљака и животиња, чије присуство је утврђено истраживањима подручја. Ограничења и забране дефинишу се прописивањем мера заштите у оквиру посебних услова заштите за дате врсте и њихова станишта;
  15. сеча и уништавање стабала мунике, као и уништавање подмлатка;
  16. постављање табли и других обавештења на стаблима;
  17. неконтролисано сакупљање лековитог биља;
  18. паљење ватре, осим на местима одређеним за ту намену;
  19. сваки вид риболова у изворишним деловима Катушнице, на читавом току Љубишнице, Беле реке, Доброселичке реке и на току реке Увац у границама заштићеног подручја, изузев риболова у научно-истраживачке сврхе;
  20. риболов речног и поточног рака, као и риболов на лињак и вијуницу;
  21. све радње и активности којима се угрожава фауна риба и ремети њихов мрест, раст, исхрана и кретање;
  22. уништавање гнезда птица и активности које доводе до узнемиравања птица у периоду размножавања (март-јул);
  23. сакупљање и стављање у промет свих врста са списка наведеног у уредби;
  24. сакупљање, оштећење, хватање, убијање и узнемиравање свих врста биљака и животиња наведеног у правилнику;
  25. формирање мрциништа на подручју карстних седимената природног добра;
  26. формирање позајмишта или отварање каменолома;
  27. површинска експлоатација минералних сировина.

Радови и активности ограничавају се на:

1. традиционално коришћење камена, глине и другог материјала за локалне потребе;
2. формирање шумских и пољопривредних монокултура;
3. уношење врста страних за дивљи биљни и животињски свет регије у којој се налази заштићено подручје;

4. извођење геолошких истраживања која подразумевају израду истражних објеката (бушотине, раскопи, усеци, засеци и сл.), осим бушотина које служе за водоснабдевање становништва;
5. каптирање извора за потребе водоснабдевања постојећих домаћинстава;
6. газдовање шумама и шумским земљиштима утврђеним у плановима и основама газдовања шумама, газдовање блиско природном, којима се обезбеђује одржавање постојећих шумских екосистема и побољшање њиховог састава, структуре и здравственог стања, очување разноврсности и изворности дрвећа, жбуња и осталих биљних и животињских врста у шумским састојинама;
7. сечу обнављања шума са мањим интензитетом у више наврата;
8. очување ивице шуме;
9. истраживања природног ширења мунике и примену узгојних мера којима би се омогућила природна обнова, формирање и очување састојине мунике, као и повећање бројности њеног подмлатка;
10. примену одговарајућих биолошких мера против фитопатолошких и ентомолошких обољења шума;
11. активности везане за унапређење популација ретких и угрожених биљних и животињских врста;
12. контролисану посету у образовне, рекреативне и општекултурне сврхе;
13. спровођење активности у оквиру научно-истраживачких радова и праћење природних процеса;
14. спровођење одговарајућих мера противпожарне и противерозионе заштите;
15. уклањање ниског растиња сходно орографији терена ради омогућавања несметаног пролаза дуж клисура и кањона;
16. изградњу објеката туристичког смештаја, угоститељства, туристичке инфраструктуре, на изградњу мањих објеката за презентацију природних вредности или објеката у традиционалном стилу;
17. изградњу објеката саобраћајне, енергетске, комуналне и друге инфраструктуре, стамбених и економских објеката пољопривредних и шумских газдинстава, и то на објекте који не утичу негативно на повољнији положај животињских или биљних врста, њихових станишта, природних вредности, лепоту предела, тресетишта;
18. изградњу објеката за конвенционално гајење домаћих животиња и дивљачи у оквиру постојећих сеоских домаћинстава;
19. примену хемијских средстава на употребу вештачких ђубрива на обрадивим површинама, а за хемијска средства за заштиту биља уз сагласност Министарства;
20. риболов, рекреативни и научно – истраживачки;
21. ловство, санитарни лов дивљачи.

➤ **режим заштите III степена.** На површинама на којима је утврђен режим заштите III степена, осим забрана радова и активности које су као такве утврђене чланом 35. Закона о заштити природе, забрањује се и:

1. обрадовање депонија;

2. слободно испуштање отпадних и загађујућих вода у водотоке;
3. експлоатација минералних сировина у зонама непосредне и уже заштите изворишта водоснабдевања, на подручјима или у близини подручја намењеног туризму, на подручју или у близини заштићене околине непокретних културних добара;
4. уништавање и сакупљање строго заштићених и заштићених биљних и животињских врста;
5. пустошење и крчење шума, као и чиста сеча шума, која није планирана као редован вид обнављања шума;
6. сеча појединачних старих стабала, импозантних дендрометријских карактеристика значајних за очување биодиверзитета и културног наслеђа;
7. уклањање аутохтоне вегетације;
8. уношење инвазивних алохтоних врста;
9. узнемиравање фауне и сакупљање јаја;
10. риболов речног и поточног рака.

Радови и активности ограничавају се и на:

1. начин газдовања предвиђен и прописан посебним шумским основама за све газдинске јединице које су у заштићеном подручју;
2. изградњу енергетских објеката и мини хидроелектрана снаге максимално до 30 MW, изузимајући водотоке са изразито клисурастим и кањонским долинама (Доброселичка река, Рибница, Јабланица);
3. отварање нових површинских копова техничког камена унутар заштићеног подручја уколико се материјал таквих или сличних карактеристика не може наћи на подручју изван граница заштићеног подручја, који се користи се за побољшање услова живота локалне заједнице (изградња и одржавање локалних саобраћајница и сл.);
4. риболов, у складу са прописима о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда;
5. начин газдовања на површинама на којима се истраживањима потврди присуство строго заштићених дивљих биљних и животињских врста које су ретке и угрожене и за које су потребне додатне мере заштите. Ограничења и забране дефинишу се прописивањем мера заштите у оквиру посебних услова заштите за дате врсте и њихова станишта.

Овај План у вези са ограничењима, условима рада и изградње енергетских објеката не односи се на изграђене објекте и на пројекте за које су већ стечена права по прописима из области енергетике и по прописима којима се уређује изградња објеката.

10. АКТИВНОСТИ НА ПРОМОЦИЈИ ВРЕДНОСТИ ПАРКА ПРИРОДЕ „ЗЛАТИБОР“

Активности на промоцији вредности Парка природе „Златибор“ које Управљач планира су:

- израду website за Парк природе „Златибор“ за циљну групу која користи интернет;
- израду прикладних тематских флајера и лифлета који ће бити доступни великом броју корисника и посетиоца Парка природе „Златибор“;
- организовање и учешће у различитим акцијама посвећеним обележавању Светског дана вода, Светског дана шума, Светског дана заштите биодиверзитета, Светског дана заштите животне средине, Европске недеље шума, Светског дана туризма, Светског дана планина и др.;
- организација и учешће у традиционалним локалним манифестацијама које се буду одржавале на подручју Парка природе „Златибор“;
- одржавање састанака са представницима локалних самоуправа, са циљем представљања планираних активности од стране управљача;
- обезбеђење учешћа јавности у доношењу планских докумената везаних за заштиту и одрживи развој Парка природе „Златибор“;
- обезбеђење доступности аката које доноси управљач, као што су Правилник о унутрашњем реду и чуварској служби Парка природе „Златибор“, Одлука о накнадама за коришћење заштићеног подручја Парка природе „Златибор“ и др.
- организовање трибина и округлих столова посвећених одређеним проблемима везним за заштиту, уређење, коришћење и одрживи развој подручја Парка природе „Златибор“;
- снимање и приказивање пропагандних филмова о вредностима Парка природе „Златибор“ у сарадњи са локалним становништвом, локалном самоуправом и локалним, регионалним и националним ТВ медијима и др.;
- промоција вредности кроз учешће у пројектима са Невладиним организацијама Туристичким организацијама, Регионалном развојном агенцијом Златибор и др.

11.

**СТУДИЈСКА (ИСТРАЖИВАЧКА), ПРОГРАМСКА,
ПЛАНСКА И ПРОЈЕКТНА ДОКУМЕНТАЦИЈА
ПОТРЕБНА ЗА СПРОВОЂЕЊЕ ЦИЉЕВА И
АКТИВНОСТИ НА ЗАШТИТИ, ОЧУВАЊУ И
УНАПРЕЂЕЊУ И ОДРЖИВОМ РАЗВОЈУ
ПП „ЗЛАТИБОР“**

Студијска, програмска, планска и пројектна документација потребна за спровођење циљева и активности на:

- 1) **Заштити посебних природних вредности:** годишњи Програм управљања које се ради на основу Плана управљања и представља план реализације истог за сваку годину појединачно, израда Програма и пројеката заштите природних вредности Парка природе природе „Златибор“, измене и допуне планских аката (основе: шумске, ловне, риболовне, водопривредне и др.) и др.;
- 2) **Заштити споменика наслеђа:** израда Програма заштите споменика културе и наслеђа на простору ПП „Златибор“ у сарадњи са надлежним институцијама;
- 3) **Заштити и коришћењу обновљивих природних ресурса:** израда Програма и планских акта којима се регулише коришћење обновљивих природних ресурса, што је обавеза не само ЈП „Србијашуме“ као управљача заштићеним природним добром, већ и свих других корисника подручја Парка природе природе „Златибор“ (ЈП „Србијаводе“, локално становништво, произвођачи здраве хране, произвођачи млечних производа, власници рибњака и др.);
- 4) **Уређењу ПП „Златибор“:** израда пројеката и програма у складу са Просторним планом Републике Србије од 2010. до 2020. године („Сл.гл.РС“ бр. 88/10) и Уредбом о проглашењу Парка природе природе „Златибор“; односно израда Просторног плана подручја посебне намене ПП „Златибор“, као приоритетна активност за област заштите природе дефинисано у делу 1.3.2. Заштита и одрживо коришћење природног наслеђа Просторног плана Републике Србије и израда Стратегије управљања отпадом у ПП „Златибор“ (*јер треба имати у виду да комунална опремљеност подручја, сем донекле у општинским центрима није довољна*);
- 5) **Презентацији ПП „Златибор“ и сарадњи са локалним становништвом и другим корисницима Парка природе:** кроз израду разних програма и пројеката презентације и популаризације заштићеног подручја са другим корисницима простора на територији ПП „Златибор“ (локалне заједнице, ловачка удружења, РРА - Регионалном развојном агенцијом Златибор), као и са суседним заштићеним подручјим а (НП „Тара“ и ПП „Шарган-Мокра гора“).
- 6) **Постојећа просторно – планска и пројектна документација:**
  - *Регионални просторни план за подручје Златиборског и Моравичког округа:* Планом је предвиђено одрживо коришћење енергетских и минералних сировина. Предвиђен је развој канализационих система. Приоритет је изградња уређаја за пречишћавање отпадних вода за насеља која угрожавају регионална и друга велика изворишта. Предвиђена је изградња разводног гасовода на деоници Ариље – Ивањица и наставак до Голије, као и продужење разводног гасовода од Златибора, поред Торника, према Прибоју и Новој Вароши. Приоритетну активност у оквиру

туристичког реона Златибора представља развој целогодишње туристичко – рекреативне понуде посебно у Парку природе „Златибор“, на скијалишту Торник.

- *Просторни план подручја посебне намене Националног парка „Тара“:* Планско подручје обухвата делове простора Парка природе „Златибор“ и то на општини Ужице – КО Мокра Гора и на општини Чајетина – КО Семегњево. На планском подручју разликује се више просторно – функционалних целина. Једна од њих је Семегњево у оквиру Парка природе „Златибор“. Изузев локалитета у режиму I и II степена заштите за које ће важити посебни услови у складу са Законом, остали делови овог простора, у режиму III степена заштите, намењени су пољопривреди (сточарству), шумарству и туризму. Оријентацију пољопривредне производње чини производња „здраве хране“, тако да би се понудила храна дефинисаног географског порекласа подручја Таре, Шаргана, Мокре Горе и Златибора. На осталим подручјима, основна оријентација је развој села у функцији туризма, као и изградња мањих туристичких центара, као напр. Семегњево. У овим зонама ретке градње и катунским насељима предуслов развоја је комунално опремање, а могуће је обнављање грађевинског фонда.
- *Просторни план подручја посебне намене Специјалног резервата природе „Увац“:* Предметни план обухвата део Парка природе „Златибор“ на делу КО Негбина и КО Сеништа. На овом подручју налазе се комплекси добро очуваних шума црбог бора, смрче и јеле са богатим фондом орнитофауне. На овом простору ће се примењивати режим коришћења простора који одгова рарежиму II и III степена заштите.
- *Пословни (мастер) план туристичке дестинације Златибор – Златар:* Мастер план је дефинисао ресурсе битне за формирање туристичке дестинације, утврдио стање и правце развоја простора Златибор –Златар. У Плану се инсистира на улагању у туристичку инфраструктуру. Са туристичком инфраструктуром, то је тражени туристички производ који има своју цену на тржишту зависно од стандарда и конкурентности. Од већих пројеката планирана је изградња канализационе мреже и постројења за пречишћавање отпадних вода, гондоле на релацији Обудојевица – Торник и др.
- *Просторни план општине Нова Варош:* Парк природе „Златибор“ на територији општине Нова Варош захвата делове катастарских општина Бела река, Драглица, Негбина и Сеништа. План предвиђа да се наменски туристички објекти лоцирају у склопу већ постојећих насеља – избегавати изградњу смештајних капацитета на потпуно новим локацијама, што би захтевало изградњу комплетно нове саобраћајне и логистичке инфраструктуре, прилагођавање и уређивање грађевинско гземљишта. Забрањена је изградња каменолома на територији заштићених природних добара, а поготово у кањонима и клисурама. На овом подручју предметним планом нису предвиђени захвати и активности који би нарушили природне и предеоне вредности заштићеног природног добра.

- *Просторни план Општине Прибој:* Парк природе „Златибор“ на територији општине Прибој захвата делове катастарских општина Бања, Кратово и Рача. На овом подручју предметним планом нису предвиђени захвати и активности који би нарушили природне и предеоне вредности заштићеног природног добра. Највећи део овога простора представљен је окомитим падинама клисуре Увца чије су површине под шумским земљиштем – државним (заштитне) и приватним шумама.
- *Просторни план Општине Ужице:* Просторни план је донет 2010. године. Парк природе „Златибор“ на територији града Ужица захвата део катастарске општине Мокра Гора. На овом подручју предметним планом нису предвиђени захвати и активности који би нарушили природне и предеоне вредности заштићеног природног добра. Овај део Златибора обухвата пространу и скоро обешумљену висораван, једним делом под пашњацима, а другим је то јако нагнут терен, термофилно еродирано станиште са пуно сипара и голети.
- *Просторни план Општине Чајетина:* С обзиром на то да се највећи део површине Парка природе „Златибор“ налази на општини Чајетина, Просторни план општине Чајетина је највише утицао на утврђивање граница и режима заштите природног добра. Планом се инсистира на: заустављању депопулационих процеса, применом мера којима се стимулише останак млађег и радно способног становништва; обнови села – у брдско планинском реону; осавремењивање и изградња инфраструктуре, побољшање саобраћајне приступачности и опремање услужним и осталим пратећим садржајима; развоју пољопривреде; развоју туризма; обновљивим изворима енергије; заштити животне средине – поштовање и спровођење забране испуштања отпадних вода у водотоке и изградња планираних постројења за пречишћавање отпадних вода, заштита, очување и унапређивање биолошког диверзитета, екосистема, разноврсности флоре и фауне, генетског фонда и његовог обнављања.; заштити и коришћењу природних и културних добара; и др.

12. САРАДЊА СА ЛОКАЛНИМ СТАНОВНИШТВОМ И ДРУГИМ ВЛАСНИЦИМА И КОРИСНИЦИМА НЕПОКРЕТНОСТИ НА ПОДРУЧЈУ ПП „ЗЛАТИБОР“

Јавно предузеће „Србијашуме“, од момента проглашења подручја Златибора за национално заштићено природно добро, као управљач настојало је да оствари сарадњу са локалним становништвом, локалном самоуправом и другим корисницима подручја ПП „Златибор“ и то ће бити приоритет у наредном планском периоду.

Када се говори о Златибору као заштићеном подручју веома је значајно да локална заједница препозна природне вредности подручја на коме живи, да схвати значај заштите природе, да прихвате концепт заштите и одрживог развоја заштићеног подручја, који је општеприхваћен и у другим Европским земљама, а то је предност живљења и рада у заштићеном природном добру.

Схватајући значај добре комуникације и сарадње са локалним становништвом и другим власницима и корисницима непокретности на подручју ПП „Златибор“, ЈП „Србијашуме“ у оквиру Плана управљања дефинисао је низ активности које треба да допринесу остварењу зацртаног циља.

Годишњим програмима управљања ПП „Златибор“, између осталог, планирају се и конкретни облици сарадње са локалним становништвом, корисницима и власницима непокретности на подручју ПП „Златибор“.

Заинтересоване стране на подручју ПП „Златибор“:

- ✓ Република Србија;
- ✓ Локална самоуправа (општина Чајетина, Нова Варош, Прибој и Град Ужице);
- ✓ Становништво;
- ✓ Привредни субјекти (ЈП „Електропривреда Србије“; ЈП „Скијалишта Србије“, и др.);
- ✓ Регионална развојна агенција Златибор
- ✓ Јавно предузеће за газдовање шумама „Србијашуме“;
- ✓ Туристичке организације (Туристичка организација „Златибор“, Туристичка организација „Прибој“, Туристичка организација „Ужице“, Туристичко удружење „Гостиље“);

У оквиру вишегодишњих истраживања, неодвојиви, једнако значајан део рада на валоризацији и утврђивању концепта и режима заштите подручја Парка природе „Златибор“, односио се на низ састанака и разговора са представницима локалне самоуправе, јавних предузећа и других заинтересованих привредних и друштвених субјеката, као и сусрета са локалним становништвом. Том приликом сагледаване су потребе и ставови заинтересованих субјеката везано за коришћење простора природног добра, као и коришћење природних ресурса. Могући интереси и потребе заинтересованих субјеката, пре свега локалног становништва, који могу имати утицаја на спровођење и ефекте заштите природног добра, сагледавани су и на основу усвојених развојних докумената која се заснивају на стратешким развојним документима Републике Србије:

- ✓ Потенцијали биомасе у општини Чајетина, студија (2014);
- ✓ Локални план управљања отпадом на територији општине Чајетина (2014);

- ✓ Стратегија одрживог развоја општине Чајетина 2010 – 2020;
- ✓ Пословни (мастер) план туристичке дестинације Златибор – Златар (2007):
- ✓ Локални еколошки акциони план Општине Чајетина 2013 – 2017;
- ✓ Стратегија локалног одрживог развоја општине Нова Варош 2010 – 2020;
- ✓ Локални план управљања отпадом општине Нова Варош 2011 – 2020;
- ✓ Регионални план управљања отпадом за општине Пријепоље, Нова Варош, Прибој и Сјеница 2011 – 2020;
- ✓ Град Ужице, Стратегија локалног одрживог развоја 2012 – 2020;
- ✓ Локални план управљања отпадом у Граду Ужицу.

13. ДИНАМИКА И СУБЈЕКТИ РЕАЛИЗАЦИЈЕ ПЛАНА УПРАВЉАЊА ПАРКОМ ПРИРОДЕ „ЗЛАТИБОР“

Динамика и субјекти реализације Плана управљања ПП „Златибор“

Јавно предузеће „Србијашуме“ Београд, као управљач заштићеног подручја доноси План управљања Парком природе „Златибор“ за период 2018 – 2027. година, конципиран према захтевима и задацима које треба да оствари сагласно Акту о проглашењу и заштити.

За све активности и радове у оквиру ПП „Златибор“, обезбедиће се услови, мишљења и сагласности од свих надлежних органа, организација и установа.

План управљања Парком природе „Златибор“ конципиран је по годинама и планираним видовима радова који се могу груписати у :

1. Израда планских докумената:

- ✓ План управљања Парком природе „Златибор“ (*субјект*: управљач; *динамика*: 2018. година и у 2027. години за наредни период од десет година);
- ✓ Годишњи програм управљања Парком природе „Златибор“ (*субјект*: управљач; *динамика*: сваке године се ради и то до 15. новембра текуће за наредну годину уз обавезу доставе Министарству заштите животне средине на давање сагласности);
- ✓ Извештај о остваривању годишњег програма управљања Парком природе „Златибор“ (*субјект*: управљач; *динамика*: сваке године се ради и то до 15. децембра текуће године за текућу годину уз обавезу доставе Министарству заштите животне средине на усвајање);
- ✓ Правилник о унутрашњем реду и чуварској служби (*субјект*: управљач; *динамика*: 2018. година)
- ✓ Одлука о накнадама за коришћење заштићеног подручја Парк природе „Златибор“ (*субјект*: управљач; *динамика*: 2018. година, Одлука је израђена (објављена је у „Службеном Гласнику РС“ бр 22/18);
- ✓ Анекса шумских, ловних основа и других основа и планова газдовања природним ресурсима (*субјект*: управљач и други корисници Парка природе „Златибор“; *динамика*: 2018-2027. године).

2. Обележавање Парка природе „Златибор“ што обухвата:

- ✓ Обележавање спољне границе Парка природе „Златибор“, границе режима заштите првог и другог степена, постављање ознака – табли и информативних табли Информативне табле треба да: буду у скалду са основним архитектонским елементима и карактеристикама традиционалне архитектуре заштићеног подручја (природни материјали, дрво у етно стилу), да садрже просторне ознаке визуелног индетитета заштићеног подручја (знак и логотип, лого у сусрет природи) са уцртаним местом постављања ознаке, основне информације о заштићеном подручју или његовом делу и сл. (*субјект*: управљач уз финансијску помоћ Министарства за заштиту животне средине; *динамика*: крај 2018. године).

3. Чување Парка природе „Златибор“ што обухвата:

- ✓ Организовање чуварске службе Парка природе „Златибор“ сагласно Правилнику о условима које мора да испуњава управљач заштићеног подручја (*субјект*: управљач уз финансијску помоћ Министарства за заштиту животне средине; *динамика*: 2018 – 2027. година).

4. Уређење Парка природе „Златибор“ што обухвата:

- ✓ Постављање путоказа, столова са надстрешницима, гарнитура столова са клупама, израду и постављање корпи за отпатке, израду и постављање ложишта за пикник, уређење и обележавање пешачких, бициклистичких и трим стаза, изградња путева као и реконструкција постојећих; Пешачке и бициклистичке стазе ће се трасирати на основу геодетског снимања терена и техничких карактеристика стаза, по постојећим шумским и сеоским путевима како би се умањили негативни утицаји (уклањање вегетације) на околину. (*субјект*: управљач уз финансијску помоћ Министарства заштите животне средине, што ће се прецизирати Програмима управљања заштићеним подручјем; *динамика*: 2018 – 2027. година).

5. Популаризација и презентација Парка природе „Златибор“ што обухвата:

- ✓ Штампане флајера, лифлета, публикација и сл.; израду WEBSITE, израду информативних пунктова, и др. (*субјект*: управљач уз финансијску помоћ Министарства заштите животне средине, што ће се прецизирати годишњим Програмима управљања; *динамика*: 2018 – 2027. година).

6. Пројекти и програми заштите, коришћења, презентације и одрживог развоја Парка природе „Златибор“ што обухвата израду програма и пројеката из области:

- ✓ мониторинга биљних и животињских врста;
- ✓ заштите и унапређења споменичког наслеђа;
- ✓ заштите и унапређења геонаслеђа;
- ✓ унапређења и развоја пољопривреде;
- ✓ туристичке валоризације;
- ✓ управљања отпадом;
- ✓ израда и развој информационог система ГИС-а;
- ✓ процена утицаја на животну средину и др, (*субјект*: управљач, локална самоуправа, невладине организације и др. уз помоћ у суфинансирању од стране Министарства заштите животне средине што ће се прецизирати Годишњим програмима управљања; *динамика*: 2018 – 2027. година).

14.
ФИНАНСИЈСКА СРЕДСТВА И МАТЕРИЈАЛНЕ
ПРЕДПОСТАВКЕ ЗА ИЗВРШЕЊЕ ПОВЕРЕНИХ
ПОСЛОВА УПРАВЉАЊА ПАРКОМ ПРИРОДЕ
„ЗЛАТИБОР“

Финансијска средства и материјалне претпоставке за извршење поверених послова управљања Парком природе „Златибор“

Сагласно планираним активностима и задацима које треба да изврши Управљач Парка природе „Златибор“ у оквиру Плана управљања Парком природе „Златибор“ за период 2018 – 2027. година процењено је да су неопходна финансијска средства у износу од :

Период 2018 – 2027.	Учешће		Свега
	Средства управљача и Средства од накнада	Средства из Буџета РС	
динара	408.470.332,19	155.980.835,93	564.451.168,12
%	72	28	100

Обзиром да се План управљања Парком природе „Златибор“ ради за период од 10 година, као и да је тешко у овом тренутку предвидети трошкове у десетој години примене Плана управљања, у табеларном прегледу су за сваку годину дате пројекције видова радова које треба урадити сходно планираним циљевима уз процену потребних финансијских средстава полазећи од садашњих јединичних трошкова.

У циљу квалитетног и ефикасног спровођења радова на реализацији Плана управљања, Управљач мора обезбедити и неопходне материјалне услове. Управљач користи просторије Шумске управе на Златибору. За квалитетан рад чуварске службе неопходно је опремање у виду: униформе, службене легитимације, неопходне опреме за рад (теренско возило и мотоцикл, гориво, лап топ, фото апарат, двоглед, GPS уређај) и стручно усавршавање.

План управљања Парком природе „Златибор“ спроводи се Годишњим програмом који садржи:

- послове и задатке који се непосредно спроводе у текућој години,
- динамику извршења програмираних радова, послова и задатака,
- неопходна финансијска средства за реализацију годишњег Програма управљања.

План и Програм управљања морају бити усаглашени, јер се Планом управљања, који се односи на период од десет година, одређују начин спровођења заштите, коришћења и управљања заштићеним подручјем, смернице и приоритети за заштиту, а Програмом управљања се ти задаци остварују за сваку годину за коју је План донет.

На годишњи Програм управљања Парком природе „Златибор“ сагласност даје Министарство надлежно за послове заштите животне средине.

Финансирање заштићеног подручја, према члану 69. Закону о заштити природе, обезбеђује се из:

- средстава буџета Републике, односно јединице локалне самоуправе;

- накнада за коришћење заштићеног подручја;
- прихода остварених од обављања делатности;
- средстава фонда за заштиту животне средине;
- средстава обезбеђених за реализацију програма, планова и пројеката у области заштите природе;
- донација, поклона и помоћи,
- других извора у складу са законом.

Део буџетских средстава обезбеђује се из субвенција за заштићена природна добра од националног интереса које се сваке године утврђују Законом о буџету Републике Србије и додељују управљачима заштићених подручја од националног интереса на основу посебне уредбе Владе.

Субвенције се додељују управљачима на основу програма управљања заштићеног подручја за сваку календарску годину на који министарство даје сагласност у складу са законом. Средства субвенција за 2019 и 2020. годину биће опредељена у оквиру лимита на разделу министарства надлежног за послове заштите животне средине.

Право на коришћење ових средстава имају сви управљачи заштићених подручја од националног интереса, односно национални паркови и заштићена подручја проглашена уредбом Владе. Управљачи подnose захтев за доделу субвенција Министарству надлежном за послове животне средине и са тим Министарством закључују уговор о висини и начину коришћења односно намени тих средстава.

Политика расподеле средстава субвенција, у оквиру укупних средстава утврђених Законом о буџету, подразумева да Управљач заштићеног подручја у једној години може добити већа средства а у другој мања, у зависности од значаја и приоритета субвенционисаних радова и активности, тако да та средства не морају имати континуирани раст у десетогодишњем периоду. То значи да се лимити утврђени фискалном стратегијом на разделу министарства надлежног за послове животне средине, у оквиру кога су и средства субвенција, не морају нужно односити на појединачне кориснике субвенција, већ та средства појединим управљачима у некој години могу бити значајно умањена а другим повећана, уколико се ради о завршетку започетих или започињању нових пројеката који су од општег интереса.

Управљач ПП „Златибор“ је у складу са Уредбом о проглашењу ПП „Златибор“ („Службени гласник РС“, број 91/17), донео Одлуку о накнадама за коришћење заштићеног подручја ПП „Златибор“ („Службени гласник РС“, број 22/18).

Поред обезбеђења финансијских средстава за реализацију Плана управљања неопходно је да:

- Управљач организује Службу заштите, унапређења, промовисања и одрживог развоја ПП „Златибор“ сагласно Правилнику о условима које мора да испуњава управљач заштићеног подручја („Службени гласник РС“, број 85/20);

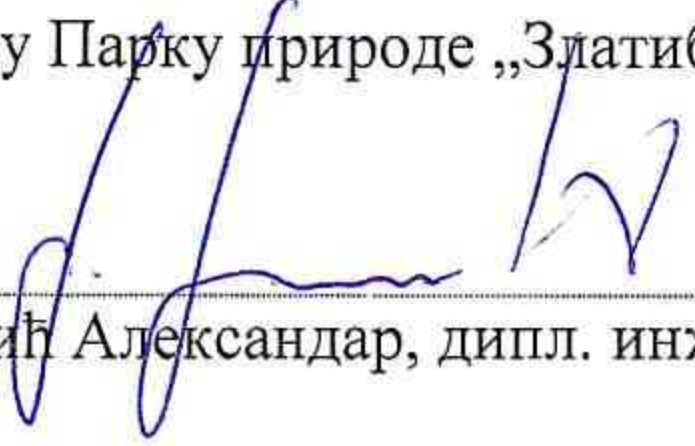
- Управљач организује Чуварску службу сагласно Правилнику о условима које мора да испуњава управљач заштићеног подручја („Службени гласник РС“, број 85/20), Уредби о проглашењу ПП „Златибор“ („Службени гласник РС“, број 91/17 године);
- Управљач донесе управљачка документа (План управљања, Програм управљања, Правилник о унутрашњем реду и чуварској служби, Одлуку о накнадама за коришћење ПП „Златибор“ и др.) и на иста добије сагласност надлежног министарства;
- Управљач и други корисници ПП „Златибор“ ускладе своје планове, програме и основе са Уредбом о проглашењу ПП „Златибор“;
- Управљач остварује сарадњу са свим корисницима ПП „Златибор“, локалном самоуправом, локалним становништвом, невладиним организацијама и другим институцијама у области заштите, унапређења, промовисања и одрживог развоја ПП „Златибор“;
- Управљач остварује сарадњу и има помоћ у спровођењу прописаних режима заштите на подручју ПП „Златибор“ од стране републичке инспекције за заштиту природе и животне средине;
- Надлежне институције донесу секторске/гранске планове и програме, урбанистичке планове, као и програме уређења грађевинског земљишта ;
- Програме и пројекте из области заштите, унапређења, промовисања и одрживог развоја ПП „Златибор“ заједнички раде управљач и Завод за заштиту природе Србије, Министарство заштите животне средине, Министарство културе, Шумарски факултет, Природно математички факултет и друге научне и истраживачке институције, као и локална самоуправа и невладине организације.

15.
ПЛАНИРАНИ ВИДОВИ РАДА И ПРЕГЛЕД
ФИНАНСИЈСКИХ СРЕДСТАВА ПОТРЕБНИХ ЗА
РЕАЛИЗАЦИЈУ ИСТИХ
У ПЕРИОДУ ВАЖЕЊА ПЛАНА УПРАВЉАЊА
ПАРКОМ ПРИРОДЕ „ЗЛАТИБОР“
(табеларни преглед)

План урадили

Самостални референт за заштиту животне
средине у Парку природе „Златибор“

Миловановић Александар, дипл. инж. шум.

Референт заштите природе
у ШГ „Пријепоље“

Јаковљевић Роса, дипл. инж. шум.

Директор
Шумског газдинства „Пријепоље“

Јелић Никола, дипл. инж. шум.

Директор
Шумског газдинства „Ужице“

Радосављевић Славиша, дипл. инж. шум.